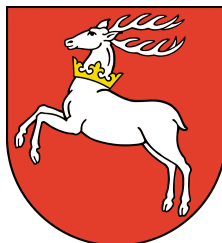

„Wsparcie Regionalnych Ośrodków Polityki Społecznej w zakresie utworzenia Obserwatorium Integracji Społecznej”
- Projekt systemowy współfinansowany ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

**Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
w Lublinie**

**Badanie poziomu ubóstwa w powiatach i gminach
województwa lubelskiego w latach 2007-2009**

Opracował: Zespół Obserwatorium Integracji Społecznej

Styczeń 2011

Wstęp.....	3
-------------------	----------

1. Metodologia badania ubóstwa.....	4
1.1. Definicje i mary ubóstwa.....	4
1.2. Metody badania poziomu ubóstwa w województwie lubelskim.....	10
2. Ubóstwo w województwie lubelskim na tle kraju w świetle badań Głównego Urzędu Statystycznego i Diagnozy Społecznej.....	12
2.1. Wskaźniki zagrożenia ubóstwem.....	12
2.2. Wybrane wskaźniki sytuacji dochodowej gospodarstw domowych.....	18
2.3. Pomoc społeczna - ubóstwo ustawowe.....	22
3. Wyniki badań poziomu ubóstwa w województwie lubelskim.....	24
3.1. Poziom ubóstwa w powiatach województwa lubelskiego w latach 2007-2009.....	24
3.2. Poziom ubóstwa w gminach województwa lubelskiego w latach 2007-2009.....	36
4. Podsumowanie.....	62
5. Tabele i wykresy.....	64

Wstęp

Ubóstwo i sposoby ograniczania tego zjawiska należą do ważniejszych wyzwań polityki społecznej w krajach Unii Europejskiej. W Polsce problem ubóstwa dotyka wielu wymiarów życia społecznego a podejmowanie działań zapobiegających ubóstwu i minimalizujących jego skutki należy między innymi do kompetencji organizacji i instytucji działających w obszarze integracji i pomocy społecznej.

Zgodnie z art. 21 § 3 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku rozpoznawanie przyczyn ubóstwa oraz opracowywanie regionalnych programów pomocy społecznej wspierających samorządy lokalne w działaniach na rzecz ograniczania tego zjawiska należy do zadań samorządu województwa.

W związku z powyższym Obserwatorium Integracji Społecznej funkcjonujące w strukturach Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie w styczniu 2011 roku przeprowadził badanie poziomu ubóstwa w powiatach i gminach województwa lubelskiego w latach 2007-2009.

Uwzględniając wielowymiarowość problemu ubóstwa w niniejszym badaniu zastosowano analizę wielozmiennową. Zmienne zostały wyznaczone w oparciu o wskaźniki określające sytuację społeczno – ekonomiczną. Podstawę badania stanowiły dane Głównego Urzędu Statystycznego, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie oraz Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej. Z uwagi na fakt braku dostępu do danych za rok 2010 analiza obejmuje lata 2007-2009.

Badanie ubóstwa zostało przeprowadzone oddzielnie dla każdego roku a poziom ubóstwa został przedstawiony dla każdej jednostki samorządu terytorialnego oddzielnie. Takie podejście umożliwiło szczegółowe ukazanie stopnia zagrożenia ubóstwem dla poszczególnych powiatów i gmin. Ukazanie obrazu problemu w okresie trzech lat pozwoliło na zbadanie ubóstwa w ujęciu dynamicznym i określenie zmian stopnia zagrożenia w analizowanym okresie. Ponadto, analiza wyników badania pozwoliła na ustalenie hierarchii powiatów i gmin Lubelszczyzny ze względu na poziom ubóstwa.

Autorzy raportu mają nadzieję, że przeprowadzone badania przyczynią się do głębszej analizy zjawiska ubóstwa przez podmioty i instytucje działające w obszarze polityki społecznej.

1. Metodologia badania ubóstwa.

1.1. Definicje i miary ubóstwa.

Zdefiniowanie pojęcia ubóstwa jest kluczowym elementem w niniejszej analizie. Sposób określenia tego pojęcia i metody jego pomiaru wpływają na rodzaj i sposób tworzenia programów polityki społecznej służących ograniczeniu ubóstwa.

Na wieloaspektowość zjawiska ubóstwa wskazuje J. Kordos (1996) potwierdzając trudności w jednorodnym ujęciu zjawiska. Nie wystarczające są definicje czysto ekonomiczne, jak np. Banku Światowego, który za ubogich uważa wszystkich tych, którzy wydają mniej niż jednego dolara dziennie. Jedni uważają ubóstwo za brak w jakości życia, inni, oprócz ubóstwa materialnego, podnoszą wagę ukrywanego ubóstwa duchowego. Próba odpowiedzi na pytanie, czym jest ubóstwo, wiąże się nierozzerwalnie z odpowiedzią na pytanie, co jest dla człowieka konieczne do życia.¹

We wszystkich definicjach występujących w literaturze przedmiotu ubóstwo wiąże się z niezaspokojeniem potrzeb na wyznaczonym poziomie. Ubóstwo powiązane jest nierozzerwalnie z pojęciem poziomu życia. Do zdefiniowania tego pojęcia przyjęto opis, iż jest to stopień zaspokojenia potrzeb materialnych i niematerialnych społeczeństwa przez strumień dóbr i usług docierających doń przez rynek oraz spożycie społeczne w określonym czasie i przestrzeni.²

Formułowane w literaturze przedmiotu definicje ubóstwa mają ogólny charakter, jednakże pozostają one otwartymi na kwestie, które potrzeby należy traktować jako podstawowe oraz jaki poziom ich zaspokojenia należy uznać za pożądany.

Problem ubóstwa można pojmować w sposób absolutny lub względny (relatywny). Ubogie są te gospodarstwa domowe (osoby), które nie mają możliwości zaspokojenia potrzeb uznanych w danych warunkach za podstawowe, niezależnie od tego, na jakim poziomie żyją lepiej sytuowane warstwy społeczeństwa. Zjawisko ubóstwa rozważane jest jako forma nierówności, nadmiernego dystansu między poziomem życia poszczególnych grup ludności: ubogie są te osoby, rodziny, których poziom życia jest znacznie niższy niż pozostałych członków społeczeństwa. W pracach badawczych można spotkać dwa podejścia do problemu:

1. Obiektywne ujęcie ubóstwa – gospodarstwo domowe, a tym samym wszystkie osoby wchodzące w jego skład zostało uznane za ubogie, jeżeli poziom jego wydatków (w tym także wartość artykułów otrzymanych nieodpłatnie oraz pobranych z indywidualnego gospodarstwa rolnego bądź z prowadzonej działalności na własny rachunek) był niższy od wartości przyjętej za granice ubóstwa,

¹ Małgorzata Duda, Bieda i bezrobocie jako przyczyna wykluczenia społecznego, W: Przeciw wykluczeniu społecznemu: praca zbiorowa, pod red. Małgorzaty Dudy i Bożeny Gulli, Kraków, 2008, s. 45-55

² Łukasz Karpiel, Bezrobocie, bieda i nierówności społeczne a społeczeństwo obywatelskie, W: Samotność idei?: społeczeństwo obywatelskie we współczesnym świecie, pod red. Barbary Krauz – Mozer, Piotra Borowca, Kraków, 2007, s. 251-257

2. Subiektywne ujęcie ubóstwa – ocena poziomu zaspokojenia potrzeb odbywa się przez same badane jednostki.³

W obiektywnym ujęciu zasięgu ubóstwa uwzględnia się następujące granice:

- **Poziom minimum egzystencji** (zwane też minimum biologicznym), szacowany przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, jako granica ubóstwa skrajnego. Minimum egzystencji jest modelem zaspokajania potrzeb bytowo-konsumpcyjnych na bardzo niskim poziomie. Koszyk minimum egzystencji uwzględnia jedynie te potrzeby, których zaspokojenie nie może być odłożone w czasie, a konsumpcja niższa od tego poziomu prowadzi do biologicznego wyniszczenia. Z uwagi na fakt, iż zasięg ubóstwa skrajnego obliczany jest dla całej populacji gospodarstw domowych, natomiast minimum egzystencji szacowane przez IPiSS jedynie dla wybranych typów gospodarstw domowych pracowników oraz emerytów, GUS przyjął zasadę, że za punkt wyjścia ustalania granic ubóstwa skrajnego wszystkich typów gospodarstw domowych bierze się poziom minimum obliczony dla jednoosobowego gospodarstwa pracowniczego, a następnie mnoży się tę wartość przez liczbę osób ekwiwalentnych. W 2009 r. minimum egzystencji dla osoby samotnej w wieku produkcyjnym wyniosło 445, 33 zł (o 32,17 zł więcej niż w 2008 r.), a dla osoby w wieku emerytalnym - 421,85 zł (o 32,34 zł więcej). Spośród gospodarstw z dziećmi najwyższą wartość minimum dotyczyła rodziny z dzieckiem starszym (392,08 zł na osobę). Najniższą wartość minimum egzystencji na osobę w gospodarstwie domowym przypada na dwuosobowe gospodarstwo emeryckie (349,01 zł).

• **Poziom minimum socjalnego**, szacowany przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, stanowiący miarę integracji społecznej jako granice ostrzegającą przed ubóstwem. Minimum socjalne wyznacza tzw. strefę niedostatku, to model zaspokajania potrzeb na niskim poziomie, ale wystarczającym dla reprodukcji sił witalnych człowieka na każdym etapie jego biologicznego rozwoju. Minimum to uwzględnia również wydatki na zaspokojenie innych potrzeb – edukacyjnych, zdrowotnych, kulturalnych, związanych z wypoczynkiem i transportem. Stanowi próg niezbędny do zaspokojenia potrzeb życiowych z uwzględnieniem tych potrzeb, które zapewniają pełne uczestnictwo w życiu społecznym. Poniżej tej granicy istnieje zagrożenie marginalizacją społeczną. W 2009 r. minimum socjalne dla osoby samotnej w wieku produkcyjnym wyniosło 901,72 zł (wzrost o 36,64 zł wobec wartości z 2008 r.), zaś dla osoby w wieku emeryckim 905,02 zł (+33,40 zł). Dla dwuosobowego emeryckiego gospodarstwa wartość minimum wyniosła 1 483,27 zł (+56,28 zł), a dla rodziny z dwojgiem dzieci na utrzymaniu 2 838,05 zł (wzrost o 96,41 zł).

Tabela.1 Zmodyfikowane minimum socjalne (średnioroczne w 2009r, w zł).

³ „Ubóstwo w Polsce. Zasięg ubóstwa w Polsce w 2009 r. na podstawie wyniku badania budżetów domowych”, GUS Warszawa, http://www.stat.gov.pl/GUS/warunki_zycia_PLK_HTML.htm

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	M+K/2	M+K	M+K +DM	M+K +DS	M+K+ DM+DS	M+K+ DM+2xDS	M+K/2	M+K
Żywność	225,84	451,69	635,33	687,91	871,56	1 107,79	219,45	438,90
Mieszkanie	327,26	466,52	632,41	632,41	799,73	967,44	327,26	466,52
Edukacja	12,44	24,88	132,62	111,88	219,63	319,07	0,00	0,00
Kultura i rekreacja	91,52	107,22	131,56	137,74	162,07	192,59	79,23	104,31
Odzież i obuwie	37,40	74,81	112,16	109,72	147,08	182,00	29,37	58,73
Ochrona zdrowia	35,45	67,72	86,25	87,50	106,04	125,82	67,92	132,66
Higiena osobista	25,97	50,26	61,73	73,56	85,60	108,99	21,86	42,02
Transport i łączność	79,03	150,10	294,76	311,19	311,19	327,61	92,89	143,09
Pozostałe wydatki	66,79	97,52	125,21	129,12	135,15	133,25	67,04	97,04
Razem	901,72	1 490,72	2 212,04	2 281,04	2 838,05	3 464,56	905,02	1 483,27
- na 1 osobę	901,72	745,36	737,35	760,35	709,51	692,91	905,02	741,63

Źródło: Obliczenia IPiSS na podstawie danych Departamentu Statystyki Społecznej GUS.

Uwaga: Symbole użyte w tablicy oznaczają odpowiednio: M – mężczyzna w wieku 25–60 lat, K – kobieta w wieku 25–60 lat, M+K/2 – wydatki na poziomie średniej arytmetycznej dla gospodarstwa mężczyzny i kobiety, DM – dziecko młodsze w wieku 4–6 lat, DS – dziecko starsze w wieku 13–15 lat. W przypadku gospodarstw emeryckich symbole M i K oznaczają odpowiednio mężczyznę i kobietę w wieku powyżej 60 lat.

- **Relatywna granica ubóstwa** – kwota równa połowie średnich wydatków gospodarstw domowych (w tym artykułów otrzymanych nieodpłatnie oraz pobranych z indywidualnego gospodarstwa rolnego bądź z prowadzonej działalności gospodarczej na własny rachunek). W roku 2009 relatywna granica ubóstwa dla gospodarstw jednoosobowych wynosi 633 zł.
- **Ustawowa granica ubóstwa** – kwota, która zgodnie z ustawą o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku (miesięczny dochód osoby samotnie gospodarującej lub przypadającej na jedną osobę w gospodarstwie domowym) uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej. Od roku 2007 kryteria dochodowe wynoszą: 477 zł na osobę samotnie gospodarującą i 351 zł na osobę w rodzinie.

W subiektywnym ujęciu ubóstwa uwzględnia się tzw. subiektywną granicę ubóstwa. Jest ona ustalana na podstawie opinii gospodarstw domowych, które wskazują jaka wielkość dochodów jest wystarczająca dla zaspokojenia ich podstawowych potrzeb. Określenia tej granicy ubóstwa odbywa się poprzez ocenę sytuacji materialnej członków rodzin. Subiektywna granica ubóstwa dla poszczególnych gospodarstw domowych odpowiada w przybliżeniu poziomowi dochodów deklarowanych przez respondentów jako ledwie

wystarczające. Subiektywna granica ubóstwa określa deklarowaną granicę niedostatku. W ogólnopolskim badaniu „Diagnoza społeczna 2009.

Warunki i jakość życia Polaków” granicę ubóstwa w ujęciu subiektywnym oszacowano dla gospodarstw domowych jednoosobowych na poziomie 1544 zł. Jest ona 3,4 razy wyższa niż wysokość minimum egzystencji. Oznacza to, że aspiracje gospodarstw domowych odnośnie ich sytuacji dochodowej zapewniającej zaspokojenie potrzeb na akceptowalnym poziomie są znacznie wyższe niż wynika to z minimalnych norm ustalonych w tym zakresie przez ekspertów. Gospodarstwa domowe porównują po prostu swoją sytuację materialną z sytuacją gospodarstw lepiej od nich sytuowanych finansowo.⁴

B. R. Shiller wymienia 3 grupy przyczyn, powodujących wejście w sferę ubóstwa:

- 1) tkwiące w indywidualnych cechach i zasobach człowieka – ubóstwo jawi się jako rezultat indywidualnych deficytów, braku zdolności i umiejętności
- 2) niezależne od jednostki – tzw. różnice demograficzne (wiek, płeć, pochodzenie społeczne, rasa, miejsce zamieszkania, wykształcenie itp.)
- 3) niewłaściwa polityka społeczna poszczególnych państw, często utrwalająca status ubogiego, w efekcie prowadząca do marginalizacji społecznej

Ubóstwo to nie tylko, dające się zmierzyć, zjawisko ekonomiczne, wpływające na poziom życia osób nim dotkniętych. Przedłużający się okres trwania w biedzie prowadzić może do istotnych przemian w wymiarze psychospołecznym, a tym samym prowadzić do izolacji, obojętności agresji czy uzależnień.⁵

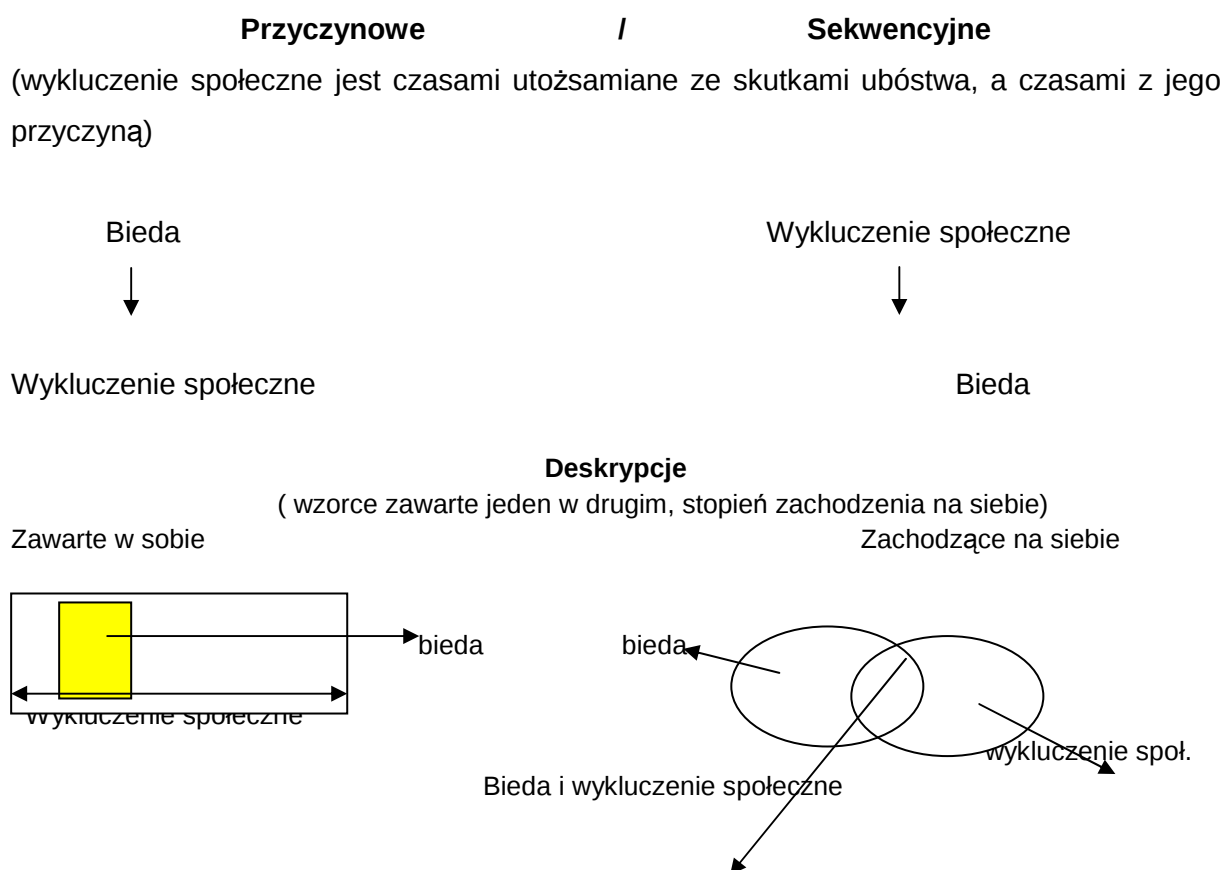
Ubóstwo może prowadzić do wykluczenia społecznego, ponieważ ludzie są odcinani od rynku pracy, nie biorą udziału w dominujących wzorcach zachowań oraz wzorcach kulturowych, tracą kontakty społeczne, mieszkają w naznaczonych okolicach i znajdują się poza zasięgiem instytucji pomocy społecznej. Patrząc na to zagadnienie z perspektywy globalnej zobaczymy, że większość biednych mieszka na obszarach wiejskich, a zjawisko to jest głównie kwestią poruszaną przez międzynarodową literaturę na temat rozwoju. (...) Odizolowanie oraz brak mobilności spowodowanej brakiem transportu to kluczowe przestrzenne wyznaczniki biedy na wsi. Badania brytyjskie pokazują, że w umyśle wielu osób wciąż funkcjonuje rozróżnienie na biedę jako zjawisko absolutne, związane z pojęciem utrzymania się, oraz jako zjawisko bardziej relatywistyczne, mimo że rozróżnienie to niekoniecznie jest tak wyraźne. Coroczne Brytyjskie Badania Postaw Społecznych (BSAS) stale pokazuje, że tylko około $\frac{1}{4}$ ludności jest gotowa podpisać się pod całkowicie relatywistyczną definicją osoby biednej, jako tej, która „ma wystarczającą ilość środków, aby kupić rzeczy, których naprawdę potrzebuje, ale jednocześnie za mało, aby kupić takie

⁴ Czapliński J., Panek T. (red), Diagnoza społeczna 2009. Warunki i jakość życia Polaków, Warszawa 2009

⁵ Małgorzata Duda, Bieda i bezrobocie jako przyczyna wykluczenia społecznego, W: Przeciw wykluczeniu społecznemu: praca zbiorowa, pod red. Małgorzaty Dudy i Bożeny Gulli, Kraków, 2008, s. 45-55

rzeczy, które większość osób przyjmuje za rzecz oczywistą”, natomiast przynajmniej 90 % badanych przyjmuje, że biedę stanowi sytuacja „nieposiadania wystarczających środków na jedzenie i życie bez popadania w długi”. Około $\frac{3}{5}$ badanych zgadza się również z opinią, że ci, którzy mają „dość środków na jedzenie i życie, ale za mało, aby kupić inne rzeczy, których potrzebują, także żyją w biedzie”.⁶

Rys. 1. Empiryczne związki pomiędzy biedą a wykluczeniem społecznym.

Doświadczenie biedy wiąże się z sytuacją prowadzącą do wykluczenia społecznego. Wykluczenie społeczne jest czasami utożsamiane ze skutkami ubóstwa, a czasami z jego przyczyną. Ubóstwo może jednocześnie bardzo silnie wpływać na wykluczenie. Prawdopodobieństwo bycia ubogim zwiększają takie czynniki jak bezrobocie w rodzinie (zwłaszcza długotrwałe), młody wiek, wielodzietność, niski poziom wykształcenia, zamieszkiwanie na wsi i w małym mieście. Istotnym elementem wpływającym na walkę z ubóstwem i wykluczeniem społecznym winno być zapewnienie szerokiego dostępu do korzystania z możliwości oferowanych przez nowe techniki informacyjne, tzw. społeczeństwo informacyjne, co pozytywnie wpłynie na zapobieganie ryzyku wykluczenia i ubóstwa oraz zainicjuje proces interdyscyplinarności – zaangażowanie

⁶ Ruth Lister, Bieda, Warszawa, 2007, s. 281

wszystkich instytucji (rządowych, samorządowych, pozarządowych) w zwalczanie marginalizacji społecznej.

Liczne publikacje, w których mowa o bardzo szerokich możliwościach rozpatrywania problemu ze względu na jego zasięg horyzontalny i wertykalny, podkreślają, iż bieda polega na materialnym i niematerialnym doznaniu braku. Pojmuje się ją więc nie tylko jako szczególnie niekorzystne i niestabilne położenie w sensie ekonomicznym, ale także jako stan, w którym subiektywnie i obiektywnie występuje jej szkodliwość i wstydlivość, zwłaszcza w relacjach społecznych.⁷

Tabela 2. Ubóstwo a wykluczenie społeczne.

	Ubóstwo	Wykluczenie społeczne
Wymiar upośledzenia	Finansowy	Wiele: dochody, wyżywienie, edukacja, zdrowie, zatrudnienie
Perspektywa badawcza	Statystyczna	Dynamiczna
Przedmiot analizy	Jednostka/gospodarstwo domowe	Społeczność lokalna
Istota problemu	Kwestie dystrybucyjne, uzupełnienie brakujących zasobów	Kwestie relacyjne, odbudowanie zerwanych więzi

Źródło: opracowanie własne

Jak wynika z powyższej tabeli porównującej ubóstwo z wykluczeniem społecznym, można zauważyć, iż ubóstwo polega na niezaspokojeniu potrzeb na poziomie finansowym (brak dostatecznych środków materialnych do zaspokojenia potrzeb życiowych jednostki i rodziny), które można zmierzyć w statystyczny sposób, oraz którego przedmiotem analizy jest jednostka lub gospodarstwo domowe, a jego istotą są kwestie dystrybucyjne, czyli uzupełnianie brakujących zasobów. Wykluczenie społeczne natomiast posiada wymiar niezaspokojenia potrzeb na poziomie dochodów (życie w niekorzystnych warunkach ekonomicznych), wyżywienia, edukacji, zdrowia czy zatrudnienia, jest procesem dynamicznym dotyczącym społeczności lokalnej (niekorzystne procesy społeczne), a jego istotą są kwestie relacyjne, czyli odbudowanie zerwanych więzi.

1.2. Metody badania poziomu ubóstwa w województwie lubelskim.

⁷Paweł Prüfer, Nierówności społeczne i bieda jako zjawiska wywołujące cierpienie: analiza socjologiczno – moralna, W: Cierpienie, red. Edyta Bartkowiak, Paweł Prüfer, Zielona Góra, 2009, s. 147-162

W niniejszym badaniu w celu zbadania poziomu ubóstwa zastosowano metodę porządkowania liniowego. Metoda ta może stanowić punkt wyjścia do grupowania obiektów.⁸

Porządkowanie liniowe obiektów polega, w ujęciu geometrycznym, na rzutowaniu punktów reprezentujących obiekty, umieszczone w wielowymiarowej przestrzeni zmiennych na prostą. Metody porządkowania liniowego pozwalają na ustalenie hierarchii obiektów, czyli uporządkowania ich od obiektu stojącego najwyżej w tej hierarchii do obiektu znajdującego się w niej najniżej.

Aby uporządkować liniowo obiekty, charakteryzujące je zmienne powinny być mierzone przynajmniej na skali porządkowej. W przypadku zmiennych mierzonych na skali przedziałowej należy dokonać ich normalizacji w celu umożliwieniu ich porównywalności.

W literaturze z zakresu metodologii badań można spotkać 3 rodzaje metod porządkowania liniowego:

1. Metody diagramowe – stosuje się w nich graficzną prezentację macierzy odległości.
2. Metody iteracyjne – przyjmowana jest funkcja kryterium dobroci grupowania, dla której szukana wartość jest optymalna (maksymalna lub minimalna), poprzez kolejne iteracje uporządkowania liniowego obiektów.
3. Metody oparte na zmiennych syntetycznych – bezwzorcowe i wzorcowe.

W badaniu poziomu ubóstwa w województwie lubelskim posłużono się metodą opartą na zmiennej syntetycznej. Wyróżniamy bezwzorcowe i wzorcowe procedury wyznaczania zmiennej syntetycznej. W metodach bezwzorcowych zmienna syntetyczna jest funkcją znormalizowanych wartości zmiennych wyjściowych. Natomiast w metodach wzorcowych wykorzystywane jest pojęcie obiektu wzorcowego, czyli obiektu modelowego o pożądanych wartościach zmiennych wyjściowych. Miara syntetyczna konstruowana jest na podstawie pomiaru odległości pomiędzy obiektem obserwowanym a wzorcowym.

W niniejszej analizie zastosowano bezwzorcową metodę wyznaczania zmiennej syntetycznej. W metodach bezwzorcowych dokonujemy uśrednienia unormowanych wartości zestymulowanych zmiennych wejściowych, przypisując im odpowiednie wagi. Funkcję agregującą zmienne wejściowe możemy zdefiniować, jako średnią arytmetyczną

$$s_i = \frac{1}{m} \sum_{j=1}^m z_{ij} w_j$$

⁸ Panek.T, Statystyczne metody wielowymiarowej analizy porównawczej, SGH w Warszawie, Warszawa 2009, s.57

Poszczególne mierniki syntetyczne różnią się między sobą sposobem normalizacji zmiennych wejściowych oraz systemami wag. Przykładem metody bazującej na normalizacji rangowej, która jest wykorzystywana, gdy obiekty są charakteryzowane zmiennymi mierzonymi na skali porządkowej, jest metoda rang. Na wstępie dokonujemy stymulacji zmiennych, czyli zamieniamy destymulanty (X^D) i nominanty (X^N) na stymulanty (X^S). Stymulacja destymulant dokonywana jest najczęściej według przekształcenia ilorazowego lub różnicowego.

$$x_{ij}^S = b[x_{ij}^D]^{-1}$$

lub

$$x_{ij}^S = a - bx_{ij}^D \quad i = 1, 2, \dots, n; j = 1, 2 \dots m; b > 0$$

Gdzie: a, b - stałe przyjmowane w sposób arbitralny, najczęściej przyjmuje się $a = 0, b = 1$.

Następnie dokonujemy normalizacji zmiennych, czyli transformacji zmiennych diagnostycznych w możliwości ich porównywania. Normalizację można przeprowadzić za pomocą standaryzacji klasycznej, w wyniku której średnia arytmetyczna zmiennej przyjmuje wartość 0 a odchylenie standardowe 1. Standaryzacji dokonujemy wg formuły:

$$z_{ij} = \frac{x_{ij} - \bar{x}_j}{s(x_j)} \quad i = 1, 2, \dots, n; j = 1, 2, \dots, m;$$

W kolejnym kroku dla każdego obiektu wyznacza się sumę przyporządkowanych mu rang ze względu na wszystkie zmienne. Gdy dana wartość zmiennej występuje w więcej niż jednym obiekcie, przyporządkowujemy im jednakową rangę będącą średnią arytmetyczną z przysługujących im rang. Następnie wylicza się wartość zmiennej syntetycznej jako średnią wartość rang wg formuły:

$$s_i = \frac{1}{m} \sum_{j=1}^m z_{ij}, \quad i = 1, 2, \dots, n$$

2. Ubóstwo w województwie lubelskim na tle kraju w świetle badań Głównego Urzędu Statystycznego i Diagnozy Społecznej.

Z koncepcją ubóstwa absolutnego (deprywacji potrzeb materialnych) wiąże się idea podstawowych potrzeb ludzkich. Zaczęto ją lansować w organizacjach międzynarodowych (ILO, UNESCO), dodając do materialnego i fizycznego wymiaru potrzeb ludzkich wymiar infrastrukturalny: woda pitna, urządzenia sanitarne, usługi transportowe i zdrowotne, a także edukacyjne i kulturalne. Następnie pojawiły się elementy społeczne, związane z rolą jednostki w społeczeństwie oraz elementy kulturowe.

Ubóstwo względne zależy od miejsca i czasu, nie ma więc czegoś takiego, jak jednakowy rdzeń niezbędnych potrzeb. Zgodnie z tym podejściem ubogimi są ci, którzy żyją na poziomie lub poniżej połowy przeciętnych dochodów w danym kraju.

W nauce i polityce interpretacja pojęcia ubóstwa jest uwarunkowana różnymi postawami aksjologicznymi. Spór dotyczy zarówno istoty ubóstwa (absolutne i względne), jego kryteriów i mierników (poziom dochodów, minimum biologiczne, minimum socjalne, subiektywne poczucie ubóstwa), przyczyn ubóstwa (cechy systemu społeczno – gospodarczego, zachowania i postawy ubogich), jak i sposobów walki z ubóstwem.

Ubóstwo może przybierać różne, stopniowalne postaci: niedostatku, biedy, nędzy które wzajemnie się warunkują i powodują różne skutki – od poczucia bezradności i utraty motywacji do działania, przez choroby, wykluczenie społeczne, a w skrajnych przypadkach – do śmierci.⁹

2.1. Wskaźniki zagrożenia ubóstwem według różnych granic ubóstwa.

Mapa nr 1. Granica ubóstwa skrajnego.

Źródło: Ubóstwo w Polsce, www.stat.gov.pl

Województwo lubelskie, jako jedno z trzech województw na terenie Polski posiada najwyższy – 8,4% (średnia to 5,7 % w reszcie kraju) - wskaźnik granicy ubóstwa skrajnego

⁹ Stanisława Golimowska, Likwidacja ubóstwa – wyzwaniem przyszłości, W: Katastrofy i zagrożenia we współczesnym świecie, Wojciech Baturo, Warszawa, 2008, s. 194-201

(minimum egzystencji). Oprócz Lubelszczyzny podobna sytuacja występuje na terenie województw świętokrzyskiego oraz podlaskiego.

Mapa nr 2. Relatywna granica ubóstwa.

Źródło: Ubóstwo w Polsce, www.stat.gov.pl

Analizując powyższą mapę Polski można dostrzec, iż w województwie lubelskim odsetek osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej relatywnej granicy ubóstwa wynosi 26 % (średnia w reszcie kraju to 17,3 %). Oprócz regionu lubelskiego w podobnej sytuacji znajdują się województwa: podkarpackie, świętokrzyskie, podlaskie, warmińsko – mazurskie, kujawsko – pomorskie oraz wielkopolskie.

Mapa nr 3. Ustawowa granica ubóstwa.

Źródło: Ubóstwo w Polsce, www.stat.gov.pl

Ustawowa granica ubóstwa, czyli odsetek osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej ustawowej granicy ubóstwa, to w województwie lubelskim 12,6 %

(średnia krajowa to 8,3 %). Do tego przedziału zaliczają się również: województwo podkarpackie, świętokrzyskie, podlaskie oraz warmińsko – mazurskie.

Województwo lubelskie, jako jedno z niewielu województw, boryka się z różnymi rodzajami ubóstwa, zarówno ustawowym, relatywnym, jak i subiektywnym. Występujące w Polsce różnice w poziomie rozwoju społeczno – gospodarczego między miastem a wsią oraz między poszczególnymi regionami znajdują swe odzwierciedlenie w danych dotyczących granicy ubóstwa skrajnego, relatywnej oraz ustawowej granicy ubóstwa.

Poniżej przedstawiono wybrane dane dotyczące województwa lubelskiego na tle Polski w latach 2007 – 2010.

▪ SEKTOR PRZEDSIĘBIORSTW

Tabela 3. Przeciętne zatrudnienie i przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie lubelskim na tle kraju.

	Sektor przedsiębiorstw			
	Przeciętne zatrudnienie w tys.		Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł	
	Polska	Woj. lubelskie	Polska	Woj. lubelskie
2007	5 110 915	163 922 (3,2 %)	3 086,74	2 595,33
2008	5 301 402	168 088 (3,2 %)	3 299,44	2 759,11
2009	5 203 931	167 845 (3,2 %)	3 442,82	2 859,12
2010	5 269 132	174 647 (3,3 %)	3 381,93	2 895,18

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji o sytuacji społeczno-gospodarczej województw, www.stat.gov.pl

Analizując powyższe dane można zauważyć, iż przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w województwie lubelskim było najwyższe w roku 2010 (174647 tys. – 3,3 % wielkości krajowej), najniższe natomiast w roku 2007 (163922 tys. – 3,3 % wielkości krajowej). Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw było najwyższe w 2010 roku (2 895,18 zł), najniższe zaś w 2007 r. (2 595,33 zł). Tabela obrazuje znaczne różnice w zakresie przeciętnego zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw w województwie lubelskim na tle Polski. W przypadku przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto różnice wyglądają następująco: w województwie lubelskim w 2010 roku było ono o 486,75 zł mniejsze niż w kraju, w 2009 r. o 583,7 zł mniejsze, w 2008 o 540,33 zł mniejsze, zaś w 2007 r. – o 491,41 zł mniejsze.

Tabela 4. Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw i budownictwie w województwie lubelskim na tle kraju.

	Przeciętne zatrudnienie			
	Przemysł w tys.		Budownictwo w tys.	
	Polska	Woj. lubelskie	Polska	Woj. lubelskie
2007	2 590 308	84 411	374 578	15 819
2008	2 612 839	84 394	404 051	18 879
2009	2 433 811	79 841	447 525	18 756
2010	2 442 889	84 559	444 419	18 977

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji o sytuacji społeczno-gospodarczej województw, www.stat.gov.pl

Z danych zawartych w powyższej tabeli wynikają znaczne dysproporcje w przeciętnym zatrudnieniu w przemyśle pomiędzy województwem lubelskim a Polską. W porównaniu do reszty kraju, Lubelszczyzna jest regionem o niskim stopniu uprzemysłowienia. W 2007 roku w przemyśle zatrudnionych było 84, 4 tys. osób (3,2 % wielkości krajowej), w 2008 r. podobnie – 84,3 tys. (3,2 % wielkości krajowej), w roku 2009 r. – 79,8 tys. (3,2 % wielkości krajowej), natomiast w 2010 r. – 84,5 tys. osób (3,5 % wielkości krajowej). W ostatnim roku w porównaniu z poprzednimi latami nastąpił wzrost zatrudnienia w przemyśle jedynie o 0,3 %. Innowacyjność lubelskiego przemysłu na tle Polski jest raczej niska.

W roku 2007 zatrudnienie w budownictwie wynosiło 15,8 tys., co stanowiło 4,2 % udziału w zatrudnieniu krajowym. W 2008 r. liczba osób wynosiła już 18,8 tys. – 4,7 %, w 2009 r. 18,7 tys. – 4,1 %, natomiast w roku 2010 18,9 tys. – 4,2 %. W ostatnim roku w porównaniu z rokiem 2008 nastąpił spadek zatrudnienia w budownictwie (o 0,5 %).

▪ BEZROBOCIE

Tabela 5. Liczba osób bezrobotnych w województwie lubelskim na tle kraju.

	Bezrobotni zarejestrowani w tys.		Stopa bezrobocia rejestrowanego w %		Liczba zarejestrowanych bezrobotnych na 1 ofertę pracy	
	Polska	Woj. lubelskie	Polska	Woj. lubelskie	Polska	Woj. lubelskie
2007	1746,6	118,1	11,4	13	39	158
2008	1473,8	101,6	9,5	11,3	49	178
2009	1892,7	117,2	11,9	12,8	89	242
2010	1812,6	108,2	11,5	11,9	34	47

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji o sytuacji społeczno-gospodarczej województw, www.stat.gov.pl

Województwo lubelskie zaliczane jest do najbiedniejszych regionów Unii Europejskiej. Należy ono bowiem do okręgów peryferyjnych podlegających oddziaływaniu dużych ośrodków. Na rynku pracy województwa lubelskiego występuje ponadto wysoki poziom bezrobocia ukrytego.

Analiza liczby bezrobotnych zarejestrowanych oraz stopy bezrobocia rejestrowanego wskazuje na wahania sytuacji osób bezrobotnych w województwie lubelskim. W roku 2010 liczba bezrobotnych wynosiła 108,2 tys. osób i była mniejsza o 9,9 tys. w porównaniu z rokiem 2007, natomiast w skali kraju stanowiła 6 % ogółu zarejestrowanych

bezrobotnych. Na przestrzeni lat 2007 – 2010 spadła stopa bezrobocia rejestrowanego (z 13 % w 2007 do 11,9 % w 2010, czyli o 1,1 % mniej) oraz liczba zarejestrowanych bezrobotnych przypadająca na 1 ofertę pracy (z 158 osób w 2007 r. do 47 osób w 2010 r., czyli o 111 osób mniej).

▪ MIESZKALNICTWO

Tabela nr 6 Mieszkania oddane do użytku w województwie lubelskim na tle kraju.

	Mieszkania oddane do użytku w liczbach bezwzględnych	
	Polska	Woj. lubelskie
2007	46 750	1 949
2008	57 705	3 107
2009	45 160	1 760
2010	33 900	1 561

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji o sytuacji społeczno-gospodarczej województw, www.stat.gov.pl

W roku 2010 w porównaniu z poprzednimi latami spadła liczba mieszkań oddanych do użytkowania w województwie lubelskim i wynosiła 1 561 mieszkań (o 199 mniej niż w 2009 r., o 1 546 mniej niż w 2008 r., o 388 w roku 2007). Świadczyć to może o niedostatecznym stanie wyposażenia w infrastrukturę, niskim poziomie urbanizacji, słabej dostępności komunikacyjnej oraz niskim poziomie dochodów i wydatków mieszkańców Lubelszczyzny. Udział województwa lubelskiego w ilości mieszkań oddanych do użytku w kraju w 2010 r. wynosił 4,6 % (w 2007 r. – 4,1 %, w 2008 r. – 5,3 %, w 2009 r. – 3,8 %).

▪ STAN I RUCH NATURALNY LUDNOŚCI

Tabela 7. Ludność w województwie lubelskim na tle kraju.

	Ludność								Przyrost naturalny	
	Ogółem w tys.		w tym kobiety w tys.		w %		W miastach w % ogółu ludności		Polska	Woj. lubelskie
	Polska	Woj. lubelskie	Polska	Woj. lubelskie	Polska	Woj. lubelskie	Polska	Woj. lubelskie		
2007	38 125,3	2 166,2	19 706,4	1 116,9	100	5,7	61,2	46,6	0,6	- 0,4
2008	38 136,0	2 161,8	19 719,3	1 115,0	100	5,7	61,1	46,6	1,1	0,1
2009	38 178,0	2 157,2	19 743,0	1 113,7	100	5,7	61,0	46,6	1,5	0,4
2010	38 186,9	2 154,9	19 748,0	1 111,4	100	5,6	61,0	46,6	1,1	0,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji o sytuacji społeczno-gospodarczej województw, www.stat.gov.pl

Województwo lubelskie w 2010 roku zamieszkiwało 2 154,9 tys. osób tj. 5,6 % ogólnej liczby ludności kraju. W porównaniu z rokiem 2007 liczba ta zmalała o 11,3 tys. osób (nie zmieniła się wartość % ogólnej liczby ludności kraju).

Liczba kobiet w województwie lubelskim w 2010 r. wynosiła 1 111,4 tys., czyli 5,6 % ogólnej liczby kobiet w kraju i zmalała w porównaniu z rokiem 2007 o 5,5 tys. kobiet.

Procent ludności Lubelszczyzny w miastach jest stały na przestrzeni lat 2007 – 2010 i jest mniejszy w stosunku do % ludności w miastach w reszcie kraju o 14,4 %.

Przyrost naturalny natomiast w województwie lubelskim w 2010 r. był zerowy i na przestrzeni ostatnich lat wahał się w tych granicach. Bezpośrednią przyczyną zmniejszania się populacji jest znaczący spadek liczby urodzeń.

▪ EMERYTURY I RENTY

Tabela 8. Przeciętna liczba emerytów i rencistów w województwie lubelskim na tle kraju.

	Przeciętna liczba emerytów i rencistów w tys.		Osoby pobierające emerytury i renty w tys.				Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto w zł			
			z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych		rolników indywidualnych		z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych		rolników indywidualnych	
	Polska	Woj.lubelskie	Polska	Woj.lubelskie	Polska	Woj.lubelskie	Polska	Woj.lubelskie	Polska	Woj.lubelskie
2007	9 188,9	553,0	7 658,7	348,1	1 530,2	204,9	1 298,83	1 100,96	813,93	803,76
2008	9 257,3	552,1	7 779,4	354,2	1 477,9	197,9	1 418,65	1 204,43	857,91	849,93
2009	9 332,3	551,5	7 906,5	360,8	1 425,8	190,7	1 542,63	1 316,63	911,04	902,71
2010	9 260,9	545,1	7 879,8	360,6	1 381,1	184,5	1 635,04	1 398,20	952,22	944,46

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Informacji o sytuacji społeczno-gospodarczej województw*, www.stat.gov.pl

W województwie lubelskim przeciętna liczba emerytów i rencistów wynosiła w 2010 roku 545,1 tys. osób tj. 5,8 % ogółu emerytów i rencistów w kraju i była o 7,9 tys. osób mniejsza niż w roku 2007 (1,9 % w kraju).

Liczba osób pobierających emerytury i renty z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w województwie lubelskim w roku 2010 wynosiła 360,6 tys. tj. 4,5 % ogółu pobierających emerytury i renty z w/w tytułu w kraju i była o 12,5 tys. osób większa w porównaniu z rokiem 2007. Liczba emerytów i rencistów – rolników indywidualnych, pobierających świadczenia emerytalne/rentowe w 2010 r. wynosiła 184,5 tys. osób tj. 13 % ogółu w/w w skali Polski i była o 20,4 tys. osób mniejsza w porównaniu z rokiem 2007.

Kwota przeciętnej miesięcznej emerytury i renty brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w województwie lubelskim wynosiła 1 398,20 zł w 2010 r. i była o 236,84 zł mniejsza w stosunku do kwoty obowiązującej w kraju. Obserwuje się jednak systematyczny wzrost tej kwoty w regionie lubelskim na przestrzeni lat 2007 – 2010. Podobna sytuacja (wzrostowa) dotyczy rolników indywidualnych. W 2010 r. ich przeciętne miesięczne emerytury i renty wynosiły 944,46 zł – o 7,76 zł mniej niż w kraju i o 140,7 zł więcej w porównaniu z rokiem 2007.

2.2. Wybrane wskaźniki sytuacji dochodowej gospodarstw domowych.

Tomasz Panek w artykule „Wielowymiarowy obraz ubóstwa w Polsce w ujęciu terytorialnym”¹⁰ podkreśla, iż podstawą analiz są dane przekrojowe z EU-SILC (Europejskiego Badania Warunków Życia Ludności). W wielowymiarowej analizie ubóstwa zastosował on wskaźniki zasięgu i głębokości zagrożenia ubóstwem. W badaniu autor zastosował wskaźniki zasięgu zagrożenia ubóstwem monetarnym i niemonetarnym (wskaźnik odsetka ubogich, mierzącego zasięg ubóstwa w ujęciu klasycznym) oraz wskaźniki głębokości zagrożenia ubóstwem monetarnym i niemonetarnym (indeks luki dochodowej będącej miarą głębokości ubóstwa w ujęciu klasycznym).

**Tabela 9. Wskaźniki sytuacji dochodowej gospodarstw domowych
w województwie lubelskim na tle kraju.**

2007	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem w % osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej			Wskaźnik				Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w zł
	Minimum egzystencji	Relatywnej granicy ubóstwa	Ustawowej granicy ubóstwa	Zasięgu zagrożenia ubóstwem monetarnym (FMI)	Zasięgu ubóstwa niemonetarnego (FSI)	Głębokości zagrożenia ubóstwem monetarnym (FMD)	Głębokości zagrożenia ubóstwem niemonetarnym (FSD)	
Polska	5,6	17,6	10,6	17,3	17,34	5,04	5,04	30873
Woj. lubelskie	8,3	23,7	15,3	24,2	18,95	7,98	5,34	20913

Źródło: Warunki życia ludności w województwie lubelskim 2006-2008, www.stat.gov.pl/lublin

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem w 2007 r. w województwie lubelskim, w % osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej minimum egzystencji wynosił 8,3 % (o 2,7 % więcej w stosunku do kraju; o wydatkach poniżej relatywnej granicy ubóstwa – 23,7 % (o 6,1 % więcej w stosunku do kraju); o wydatkach poniżej ustawowej granicy ubóstwa 15,3 % (o 4,7 % więcej w stosunku do kraju).

Udział procentowy osób w gospodarstwach domowych znajdujących się poniżej minimum egzystencji w ogólnej liczbie gospodarstw domowych w 2009 roku przedstawia mapa poniżej:

Mapa nr 4. Udział procentowy osób w gospodarstwach domowych znajdujących się poniżej minimum egzystencji.

¹⁰ Wiadomości Statystyczne nr 2 (585), Luty 2010

Źródło: www.stat.gov.pl

Porównując lata 2007 i 2009 można zauważyć tendencję wzrostową (o 0,1 %) udziału procentowego osób w gospodarstwach domowych znajdujących się poniżej minimum egzystencji w województwie lubelskim. Koszyk minimum egzystencji uwzględnia te potrzeby, których zaspokojenie nie może być odłożone w czasie, a konsumpcja niższa od tego poziomu prowadzi do biologicznego wyniszczenia, czyli zaspokajanie potrzeb bytowo – konsumpcyjnych na Lubelszczyźnie znajduje się na bardzo niskim poziomie.

Udział procentowy osób w gospodarstwach domowych znajdujących się poniżej relatywnej granicy ubóstwa w ogólnej liczbie gospodarstw domowych w 2009 roku przedstawia mapa poniżej:

Mapa nr 5. Udział procentowy osób w gospodarstwach domowych znajdujących się poniżej relatywnej granicy ubóstwa.

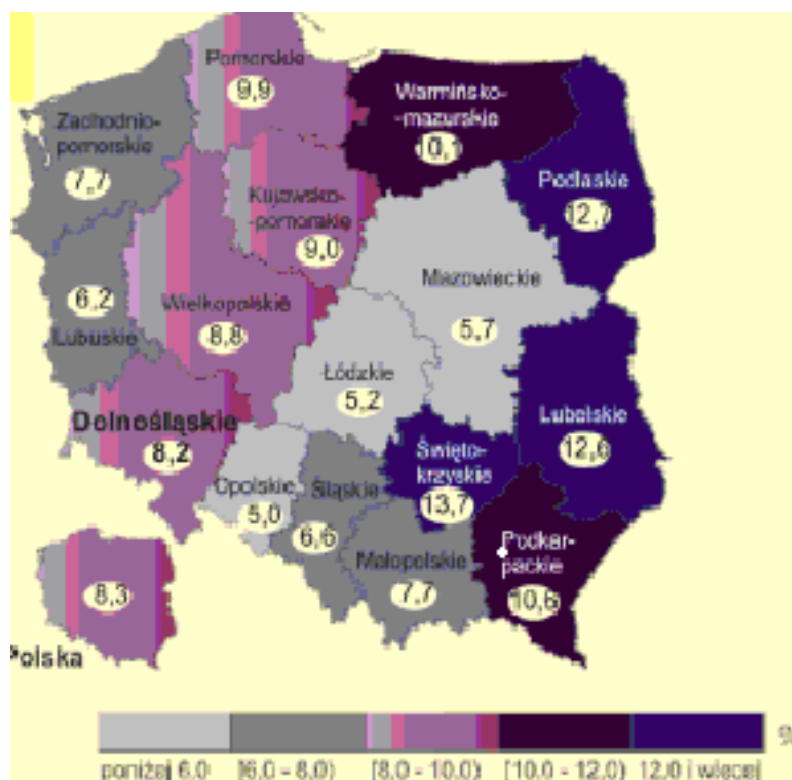
Źródło: www.stat.gov.pl

W przypadku ubóstwa relatywnego w województwie lubelskim następuje wzrost procentowy osób w gospodarstwach domowych znajdujących się poniżej tej granicy w latach

2007 i 2009 (o 2,3 %), co świadczy o pogłębiających się rozbieżnościach dochodowych pomiędzy województwem lubelskim a resztą kraju oraz o narastającej biedzie mieszkańców Lubelszczyzny.

Udział procentowy osób w gospodarstwach domowych znajdujących się poniżej ustawowej granicy ubóstwa w ogólnej liczbie gospodarstw domowych w 2009 roku przedstawia mapa poniżej:

Mapa nr 6. Udział procentowy osób w gospodarstwach domowych znajdujących się poniżej ustawowej granicy ubóstwa.

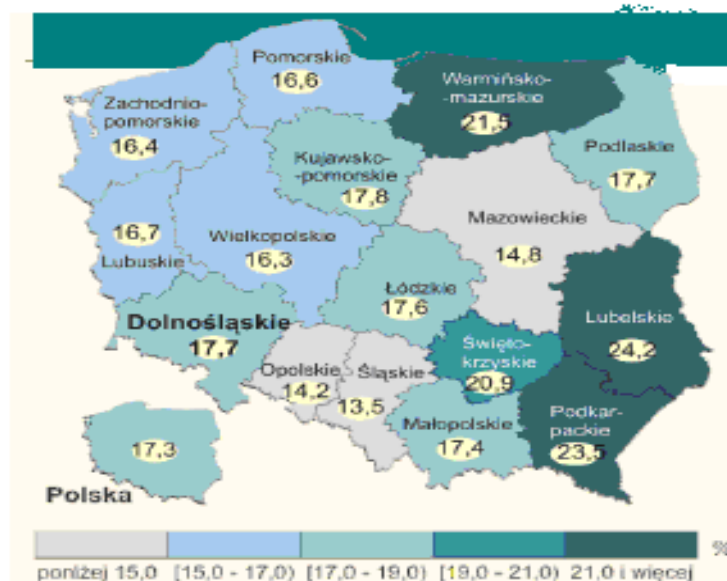

Źródło: www.stat.gov.pl

W województwie lubelskim w latach 2007 i 2009, następuje powolny spadek (o 2,7 %) procentowy osób w gospodarstwach domowych ubiegających się o przyznanie świadczeń pieniężnych, czyli znajdujących się poniżej ustawowej granicy ubóstwa.

Wskaźnik zasięgu zagrożenia ubóstwem monetarnym (FMI) wynosił w 2007r. 24,2 %, czyli o 6,9 % więcej w stosunku do Polski. Sytuację województwa lubelskiego na tle kraju prezentuje mapa poniżej:

Mapa nr 7. Wskaźnik zasięgu zagrożenia ubóstwem monetarnym.

Źródło: www.stat.gov.pl

Oprócz województwa lubelskiego, regiony podkarpackie oraz warmińsko mazurskie w 2007 r. również znajdowały się w strefie zagrożenia ubóstwem monetarnym.

Wskaźnik zasięgu ubóstwa niemonetarnego (FSI) w województwie lubelskim wynosił w 2007r. 18,95 % i był o 1,61 % wyższy w stosunku do reszty kraju.

Mapa nr 8. Wskaźnik zasięgu ubóstwa niemonetarnego.

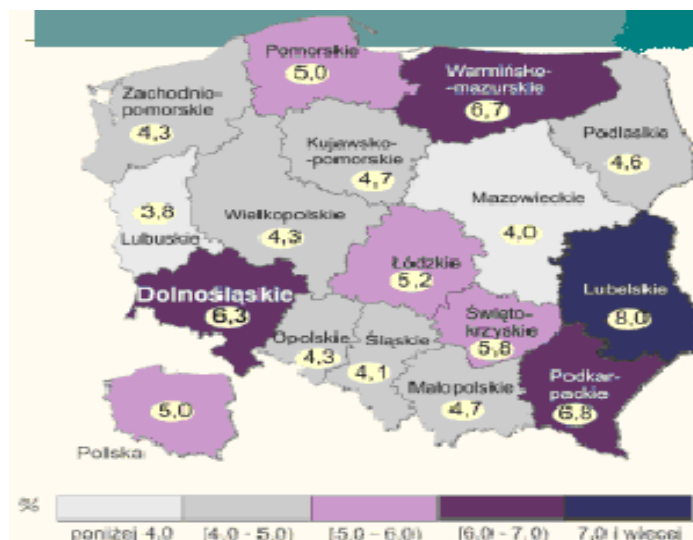

Źródło: www.stat.gov.pl

Ubóstwo niemonetarne dotyczyło w 2007 r. najbardziej województwa łódzkie oraz dolnośląskie. Województwo lubelskie znajdowało się na 4 miejscu, zaraz po regionie małopolskim w zasięgu w/w ubóstwa.

Wskaźnik głębokości zagrożenia ubóstwem monetarnym (FMD) w województwie lubelskim w 2007 r. wynosił 7,98 %. W stosunku do sytuacji w Polsce był on o 2,94 % wyższy. Sytuację tą przedstawia następująca mapa:

Mapa nr 9. Wskaźnik głębokości zagrożenia ubóstwem monetarnym.

Źródło: www.stat.gov.pl

Województwo lubelskie było jedynym województwem na terenie Polski z największym wskaźnikiem głębokości ubóstwa monetarnego, czyli z największą luką dochodową.

Wskaźnik głębokości zagrożenia ubóstwem niemonetarnym (FSD) w województwie lubelskim w 2007 r. wynosił 5,34 % (w kraju 5,04 %), co prezentuje mapa poniżej:

Mapa nr 10. Wskaźnik głębokości zagrożenia ubóstwem niemonetarnym.

Źródło: www.stat.gov.pl

W tym przypadku województwem o największym wskaźniku głębokości ubóstwa niemonetarnego było łódzkie i zaraz po nim dolnośląskie. Województwo lubelskie znajdowało się w granicach głębokości średniej krajowej.

W 2007 roku produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca wynosił w województwie lubelskim 20 913 zł i był o 9 960 zł niższy w stosunku do reszty kraju.

Analizując powyższe wskaźniki można zauważyć, iż w kontekście wielowymiarowego obrazu ubóstwa w Polsce, województwo lubelskie znajduje się na jednym z pierwszych miejsc zagrożonych ubóstwem. W ujęciu terytorialnym oznacza to ponadto, iż na Lubelszczyźnie żyją osoby, których dochody do dyspozycji są niższe od granicy ubóstwa (standardy życia są niższe), a co się z tym wiąże znajdują się w najtrudniejszej sytuacji dochodowej.

2.3. Pomoc społeczna – ubóstwo ustawowe.

Tabela 10. Liczba ludności w latach 2007 – 2009.

	Polska	Woj. lubelskie
2007	38 115 641	2 166 213
2008	38 135 876	2 161 832
2009	38 167 329	2 157 202

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS, „Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie lubelskim w 2009 roku”, www.stat.gov.pl/lublin

Tabela 11. Rzeczywista liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną.

	Liczba osób w rodzinach					
	2007		2008		2009	
	w tys.	w %	w tys.	w %	w tys.	w %
Polska	4 383 434	11,5	3 833 917	10	3 737 808	9,7
Woj. lubelskie	294 706	13,6	256 814	12	246 993	11,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPiPS

W 2007 r. województwo lubelskie znajdowało się powyżej średniej krajowej w liczbie osób w rodzinach objętych pomocą społeczną – 13,6 % (11,5 % w Polsce). W 2008 r. różnica ta zmniejszyła się do 12 % w województwie lubelskim, a 10 % w reszcie kraju, natomiast w 2009 r.: 11,4 % województwo lubelskie i 9,7 % w Polsce. Analizując powyższe dane można zauważyć tendencję spadkową w procentowym udziale osób w rodzinach objętych pomocą społeczną w latach 2007 – 2009.

Tabela 12. Powody przyznania pomocy – ubóstwo.

	Liczba osób w rodzinach					
	2007		2008		2009	
	w tys.	w %	w tys.	w %	w tys.	w %
Polska	2 444 685	6,4	2 095 614	5,4	2 014 131	5,2
Woj. lubelskie	161 486	7,4	134 642	6,2	129 270	5,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MIPS.

W roku 2007 województwo lubelskie znajdowało się powyżej średniej krajowej z powodu przyznania pomocy z tytułu ubóstwa – 7,4 % (w Polsce 6,4 %). W 2008 r. 6,2 % osób w rodzinach w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców Lubelszczyzny korzystało z pomocy społecznej z powodu ubóstwa (średnia krajowa 5,4 %), natomiast w 2009 r. – 5,9 % (średnia krajowa – 5,2 %). Można zauważyć tendencję spadkową w tym zakresie w województwie lubelskim

3. Wyniki badań poziomu ubóstwa w województwie lubelskim.

3.1. Poziom ubóstwa w powiatach województwa lubelskiego w latach 2007-2009.

W niniejszym badaniu w celu zdiagnozowania natężenia poziomu ubóstwa w powiatach województwa lubelskiego zastosowano analizę wielozmiennową uwzględniającą monetarne i niemonetarne determinanty ubóstwa. Przy ustalaniu zmiennych diagnostycznych wykorzystano dane GUS – Bazę Danych Lokalnych, sprawozdania MPIPS oraz Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie. Wybrane wskaźniki określają sytuację społeczno-gospodarczą w latach 2007-2009.

Na podstawie wskaźników ustalono następujące zmienne diagnostyczne:

X₁ - stopa bezrobocia
X₂ - liczba osób długotrwale bezrobotnych do liczby mieszkańców w %
X₃ - przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto
X₄ - dochody budżetów gmin ogółem na 1 mieszkańca
X₅ - przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m² na 1 osobę
X₆ - liczba osób korzystających z pomocy społecznej do ogólnej liczby mieszkańców w%

Wybrane zmienne diagnostyczne zostały poddane standaryzacji oraz normalizacji. Następnie nadano im rangi, co pozwoliło uszeregowanie powiatów ze względu na poszczególne zmienne diagnostyczne. Nadane rangi zostały wykorzystane do wyznaczenia zmiennej syntetycznej stanowiącej średnią arytmetyczną poszczególnych

rang. Na podstawie otrzymanych poziomów zmiennej syntetycznej ustalono przedziały liczbowe określające stopień zagrożenia ubóstwem w powiatach województwa lubelskiego. Zmienne syntetyczne oraz przedziały liczbowe obrazujące stopień zagrożenia ubóstwem ustalano oddzielnie dla analizowanych lat.

ROK 2007

W analizowanym roku najwyższe miejsce pod względem wysokości nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach (x_7) zajmuje powiat łęczyński, miasto Lublin oraz powiat łukowski. Z kolei najniższe miejsca w rankingu przypadły powiatom chełmskiemu, włodawskiemu i lubelskiemu.

Ze względu na dochody budżetów gmin (x_4) położonych w obszarze poszczególnych powiatów najwyższe miejsca zajmują miasta na prawach powiatów Lublin, Zamość i Biała Podlaska, zaś najniższe powiat lubelski, świdnicki i hrubieszowski.

Na poziom ubóstwa wpływa również wynagrodzenie mieszkańców. Najwyższe miesięczne wynagrodzenie brutto (x_3) osiągają mieszkańcy powiatu łęczyńskiego, miasta Lublin oraz powiatu puławskiego. Najniższe dochody brutto występują w powiecie zamojskim, bialskim i janowskim.

Sytuacja mieszkaniowa charakteryzuje wskaźnik przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na m^2 na osobę (x_5). Pod tym względem najlepsza sytuacja jest w powiatach lubelskim, zamojskim i krasnostawskim. Najmniej m^2 na osobę przypada w miastach na prawach powiatu Lublinie, Białej Podlasce i Chełmie.

Istotnym czynnikiem generującym ubóstwo jest bezrobocie. Stopa bezrobocia (x_1) jest najniższa w mieście Lublin, powiecie puławskim oraz lubelskim i biłgorajskim. Najwyższa zaś w powiecie włodawskim, opolskim i chełmskim. Analizując sytuację na rynku pracy za istotny uznano również problem długotrwałego bezrobocia. Odsetek bezrobotnych zarejestrowanych powyżej 12 miesięcy (x_2) jest najniższy w powiecie biłgorajskim, puławskim, łukowskim i ryckim, natomiast najwyższy w powiecie opolskim, chełmskim i hrubieszowskim.

Za ważny wskaźnik ubóstwa uznano liczbę osób korzystających ze świadczeń finansowych pomocy społecznej (x_7). Dochód świadczeniobiorców pomocy społecznej sytuuje się poniżej ustawowej granicy ubóstwa. Najmniej odsetek osób jest korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w miastach grodzkich Lublinie, Białej Podlaskiej i Chełmie. Z kolei najwyższy odsetek występuje w powiatach chełmskim, włodawskim i parczewskim.

Szczegółowe dane dotyczące rankingu powiatów w 2007 roku na podstawie zmiennych diagnostycznych przedstawia tabela nr 13.

Tabela 13. Ranking powiatów w 2007 roku według zmiennych diagnostycznych.

L.p.	Powiat	Stopa bezrobocia	% liczby długotrwale bezrobotnych do liczby mieszkańców	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto	Dochody budżetów gmin ogółem na 1 mieszkańca w zł	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m2 na 1 osobę	% liczby osób korzystających z pomocy społecznej do ogólnej liczby mieszkańców	Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach wg wybranych sekcji	Zmienna syntetyczna
		X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈
1	białski	14,5	18	23	10	4,5	20	5	13,5
2	biłgorajski	3,5	1	8	12	10	11	8	7,6
3	chełmski	24	23	16	9	12	24	24	18,9
4	hrubieszowski	19	22	13	22	9	15	11	15,9
5	janowski	12	21	22	11	15,5	21	18	17,2
6	krasnostawski	9	17	7	15	3	14	12	11,0
7	kraśnicki	13	13	18	21	13,5	13	21	16,1
8	lubartowski	16	14,5	17	12	11	17,5	14	14,6
9	lubelski	3,5	7	10	24	1	6	19	10,1
10	łęczyński	6	5	1	8	21	8	1	7,1
11	łukowski	5	3,5	20	6	19	12	3	9,8
12	opolski	23	24	14	19	17,5	9	22	18,4
13	parczewski	15,5	9	12	16	7	22	20	14,5
14	puławski	2	2	3	5	13,5	7	4	5,2
15	radzyński	8	10	11	14	8	17,5	16	12,1
16	rycki	7	3,5	15	18	15,5	10	13	11,7
17	świdnicki	10	6	6	23	20	4	10	11,3
18	tomaszowski	18	20	21	17	4,5	19	17	16,6
19	włodawski	22	12	19	7	6	23	23	16,0
20	zamojski	11	16	24	20	2	16	15	14,9
21	m. Biała Podlaska	20	19	5	3	17,5	2	9	10,8
22	m. Chełm	21	11	9	4	24	3	6	11,1
23	m. Lublin	1	8	2	2	22	1	2	5,4
24	m. Zamość	17	14,5	4	1	23	5	7	10,2

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 14. Przedziały stopnia zagrożenia ubóstwem wyznaczone za pomocą zmiennej syntetycznej dla powiatów województwa lubelskiego w 2007 roku

Przedział	Stopień zagrożenia ubóstwem
<5,2 – 7,9)	bardzo niski
<7,9 – 10,6)	niski
<10,6 – 13,4)	umiarkowany
<13,4 – 16,1)	wysoki
<16,1 – 18,9)	bardzo wysoki

Źródło: Opracowanie własne

Analizując poziomy zmiennej syntetycznej widoczne jest, że w 2007 roku 4 powiaty: tomaszowski, janowski, opolski i chełmski charakteryzowały się bardzo wysokim stopniem zagrożenia ubóstwem. W stopniu wysokim zagrożonych ubóstwem było 5 powiatów: bialski, parczewski, lubartowski, zamojski, hrubieszowski, włodawski i kraśnicki. W przedziale umiarkowanego stopnia zagrożenia ubóstwem znalazło się 6 powiatów: radzyński, rycki, świdnicki, m. Chełm, krasnostawski, m. Biała Podlaska. Niski i bardzo niski stopień zagrożenia ubóstwem charakteryzował ogółem 7 powiatów, w tym: niski – łukowski, lubelski, m. Zamość, zaś bardzo niski – puławski, miasto Lublin, łączyński i biłgorajski.

W rankingu powiatów w roku 2007 najbardziej zagrożony ubóstwem był powiat chełmski, natomiast najmniej powiat puławski.

Tabela 15. Poziom zagrożenia ubóstwem w powiatach województwa lubelskiego w 2007 roku.

Powiat	Stopień zagrożenia ubóstwem
bialski	wysoki
biłgorajski	bardzo niski
chełmski	bardzo wysoki
hrubieszowski	wysoki
janowski	bardzo wysoki
krasnostawski	umiarkowany
kraśnicki	wysoki
lubartowski	wysoki
lubelski	niski
łączyński	bardzo niski
łukowski	niski
opolski	bardzo wysoki
parczewski	wysoki
puławski	bardzo niski
radzyński	umiarkowany
rycki	umiarkowany
świdnicki	umiarkowany
tomaszowski	bardzo wysoki
włodawski	wysoki
zamojski	wysoki
m. Biała Podlaska	umiarkowany
m. Chełm	umiarkowany
m. Lublin	bardzo niski
m. Zamość	niski

Źródło: Opracowanie własne

ROK 2008

W analizowanym roku najwyższe miejsce pod względem wysokości nakładów inwestycyjnych i wartości brutto środków trwałych na 1 mieszkańca (x_7) zajmuje powiat łęczyński, miasto Lublin, oraz powiat bialski. Z kolei najniższe miejsca w rankingu przypadły powiatom janowskiemu, włodawskiemu i tomaszowskiemu.

Ze względu na dochody budżetów gmin (x_4) położonych w obszarze poszczególnych powiatów najwyższe miejsca zajmują tak samo jak w roku 2007 miasta na prawach powiatów Lublin, Zamość i Biała Podlaska, zaś najniższe powiat lubelski, hrubieszowski i kraśnicki.

Z uwagi na przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (x_3) ranking najwyższych i najniższych dochodów na 1 mieszkańca jest analogiczny do roku 2007 - najwyższe miejsca zajmuje powiat łęczyński, puławski i miasto Lublin, natomiast najniższe powiat zamojski, bialski i janowski.

Sytuacja mieszkaniowa określona przez wskaźnik przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na m^2 na osobę (x_5) w roku 2008 nie uległa zasadniczej zmianie w odniesieniu do roku 2007. Najlepsza sytuacja jest w powiatach lubelskim, zamojskim i krasnostawskim, zaś najmniej m^2 na osobę przypada w miastach na prawach powiatu Lublinie, Białej Podlaskiej i Chełmie.

Stopa bezrobocia (x_1) analogicznie do roku ubiegłego jest najniższa w mieście Lublin, powiecie lubelskim i biłgorajskim, najwyższa zaś w powiecie włodawskim, opolskim i chełmskim. W przypadku problemu długotrwałego bezrobocia ranking skrajnych miejsc w odniesieniu do roku 2007 uległ niewielkiej zmianie w zakresie powiatów charakteryzujących się najniższym odsetkiem osób długotrwale bezrobotnych. Najniższy wskaźnik (x_2) jest w powiatach łukowskim, biłgorajskim, łęczyńskim i puławskim, podczas gdy w roku ubiegłym wysokie miejsce w rankingu przypadało powiatowi ryckiemu. Najniższe miejsca w rankingu nie uległy zmianie – wskaźnik długotrwałego bezrobocia jest najwyższy w powiatach opolskim, chełmskim i hrubieszowskim.

Ze względu na odsetek osób objętych pomocą społeczną (x_7) skrajne miejsca w rankingu w roku 2008 nie uległy zmianie. Najmniejszy odsetek osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej jest w miastach grodzkich Lublinie, Białej Podlaskie i Chełmie. Z kolei najwyższy odsetek występuje w powiatach chełmskim, włodawskim i parczewskim.

Szczegółowe dane dotyczące rankingu powiatów w 2008 roku na podstawie zmiennych diagnostycznych przedstawia tabela nr 16.

Tabela 16. Ranking powiatów w 2008 roku według zmiennych diagnostycznych.

L.p.	Powiat	Stopa bezrobocia	% liczby długotrwale bezrobotnych do liczby mieszkańców	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto	Dochody budżetów gmin ogółem na 1 mieszkańca w zł	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m ² na 1 osobę	% liczby osób korzystających z pomocy społecznej do ogólnej liczby mieszkańców	Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych na 1 mieszkańca	Zmienna syntetyczna
		X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈
1	bialski	12	16	23	11	4	21	3	12,9
2	biłgorajski	2	2	9	16	11	12	8	8,6
3	chełmski	22	22	18	7	12	23,5	21	17,9
4	hrubieszowski	21	23	17	22	9,5	17	16	17,9
5	janowski	17	20	22	6	15,5	20	24	17,8
6	krasnostawski	9	21	7	9	3	14	7	10,0
7	kraśnicki	19	9	20	23	15,5	11	17	16,4
8	lubartowski	15	19	10	17	9,5	18	15	14,8
9	lubelski	3	6	13	24	1	6	18	10,1
10	łęczyński	7	3,5	1	5	21	8	1	6,6
11	łukowski	5	1	19	14	19	13	14	12,1
12	opolski	23	24	12	20	18	9	19	17,9
13	parczewski	11	12,5	15	13	5,5	22	10	12,7
14	puławski	4	3,5	3	8	13	7	5	6,2
15	radzyński	10	18	11	12	8	15	9	11,9
16	rycki	6	5	16	21	14	10	20	13,1
17	świdnicki	13	8	5	18	20	4	11	11,3
18	tomaszowski	15	14	21	15	7	19	22	16,1
19	włodawski	24	12,5	14	10	5,5	23,5	23	16,1
20	zamojski	8	11	24	19	2	16	13	13,3
21	m. Biała Podlaska	15	17	6	2	17	2	4	9,0
22	m. Chełm	20	10	8	4	24	3	6	10,7
23	m. Lublin	1	7	2	3	22	1	2	5,4
24	m. Zamość	18	15	4	1	23	5	12	11,1

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 17. Przedziały stopnia zagrożenia ubóstwem wyznaczone za pomocą zmiennej syntetycznej dla powiatów województwa lubelskiego w 2008 roku.

Przedział	Stopień zagrożenia ubóstwem
<5,4 – 7,9)	bardzo niski
<7,9 – 10,4)	niski
<10,4 – 12,9)	umiarkowany
<12,9 – 15,4)	wysoki
<15,4 – 17,9)	bardzo wysoki

Źródło: Opracowanie własne

W roku 2008 bardzo wysokim stopniem zagrożenia ubóstwem charakteryzowało się 7 powiatów, tj. włodawski, tomaszowski, kraśnicki, janowski, opolski, chełmski i hrubieszowski. W porównaniu do roku 2007 liczba powiatów zagrożonych ubóstwem w stopniu bardzo wysokim powiększyła się o powiaty włodawski, kraśnicki, hrubieszowski, w których to średnia syntetyczna w roku ubiegłym przyjmowała wartości z przedziału określającego wysoki stopień zagrożenia. W badanym roku w stopniu wysokim zagrożonych ubóstwem były 3 powiaty: zamojski, lubartowski, rycki (w roku 2007 średnia syntetyczna dla powiatu ryckiego przyjmowała wartości przedziału określającego umiarkowany stopień zagrożenia ubóstwem).

W przedziale umiarkowanego stopnia zagrożenia ubóstwem znalazło się 7 powiatów: radzyński, świdnicki, łukowski, parczewski, bialski oraz miasta grodzkie Chełm i Zamość. Niski i bardzo niski stopień zagrożenia ubóstwem charakteryzował ogółem 7 powiatów, w tym: niski – lubelski, krasnostawski, biłgorajski oraz m. Biała Podlaska, zaś bardzo niski – puławski, łęczyński i miasto Lublin.

W rankingu powiatów w roku 2008 najbardziej zagrożone ubóstwem były 3 powiaty chełmski, opolski i hrubieszowski, natomiast najmniej miasto Lublin.

Tabela 18. Poziom zagrożenia ubóstwem w powiatach województwa lubelskiego w 2008 roku.

Powiat	Stopień zagrożenia ubóstwem
bialski	umiarkowany
biłgorajski	niski
chełmski	bardzo wysoki
hrubieszowski	bardzo wysoki
janowski	bardzo wysoki
krasnostawski	niski
kraśnicki	bardzo wysoki
lubartowski	wysoki
lubelski	niski
łęczyński	bardzo niski
łukowski	umiarkowany
opolski	bardzo wysoki
parczewski	umiarkowany
puławski	bardzo niski
radzyński	umiarkowany
rycki	wysoki
świdnicki	umiarkowany
tomaszowski	bardzo wysoki
włodawski	bardzo wysoki
zamojski	wysoki
m. Biała Podlaska	niski
m. Chełm	umiarkowany
m. Lublin	bardzo niski
m. Zamość	umiarkowany

Źródło: Opracowanie własne

ROK 2009

W 2009 roku najwyższe miejsce pod względem wysokości nakładów inwestycyjnych i wartości brutto środków trwałych na 1 mieszkańca (x_7) zajmuje powiat łęczyński, miasto Lublin, oraz powiat puławski. Można zauważyć, że w odniesieniu do roku 2008 ranking powiatów w tym obszarze uległ minimalnej zmianie, bowiem w roku ubiegłym w czołówce znajdował się powiat bialski. Z kolei najniższe miejsca w rankingu przypadły powiatom janowskiemu, ryckiemu i lubelskiemu podczas gdy w roku 2008 na dole rankingu sytuowały się powiaty rycki, włodawski i tomaszowski.

Ze względu na dochody budżetów gmin (x_4) położonych w obszarze poszczególnych powiatów najwyższe miejsca zajmują niezmiennie od 2007 roku miasta na prawach powiatów Lublin, Zamość i Biała Podlaska. W przypadku powiatów usytuowanych na dole rankingu sytuacja jest analogiczna jak w 2007, tak więc najniższe miejsca zajmują powiaty lubelski, opolski i świdnicki, podczas gdy w roku 2008 najniższe miejsca przypadły powiatom lubelskiemu, hrubieszowskiemu i kraśnickiemu. Widoczne jest, że niezmiennie na dole rankingu znajduje się powiat lubelski.

Z uwagi na przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (x_3) ranking najwyższych dochodów na 1 mieszkańca na przestrzeni ostatnich 3 lat nie uległ zmianie, czyli najwyższe miejsca zajmują powiaty łęczyński, puławski i miasto Lublin. Z kolei sytuacja na dole rankingu uległa nieznacznej zmianie. Najmniejsze dochody w roku 2009 osiągnęli mieszkańcy powiatów janowskiego, zamojskiego i kraśnickiego, natomiast w roku 2007 i 2008 mieszkańcy powiatów zamojskiego, bialskiego i janowski. Widoczne jest, że niezmiennie na dole rankingu sytuują się mieszkańcy 2 powiatów: janowskiego i zamojskiego.

Sytuacja mieszkaniowa określona przez wskaźnik przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na m^2 na osobę (x_5) od 2007 roku nie uległa zasadniczej zmianie. Wysokie miejsca w rankingu zajmują powiaty lubelski, zamojski i krasnostawski, zaś najmniej m^2 na osobę przypada w miastach na prawach powiatu Lublinie, Chełmie, Zamościu oraz w powiecie łęczyńskim.

Stopa bezrobocia (x_1) w 2009 roku jest najniższa tak samo jak w dwóch poprzednich latach w mieście Lublin, powiecie lubelskim i biłgorajskim. Z kolei najwyższa w powiatach włodawskim, opolskim i kraśnickim, natomiast w latach 2007-2008 na dole rankingu sytuowały się powiaty włodawski, opolski i chełmski. Tak więc, niezmiennie najniższe miejsca w rankingu od roku 2007 zajmują 2 powiaty – włodawski i opolski. W przypadku problemu długotrwałego bezrobocia od roku 2007 do powiatów o najniższym odsetku osób długotrwale bezrobotnych należą powiaty biłgorajski, łukowski i puławski. Najniższe miejsca w rankingu w roku 2009 zajmują powiaty opolski, janowski i hrubieszowski. W odniesieniu do lat 2007 i 2008 w tym zakresie zaobserwowano niewielką zmianę – skrajne najniższe miejsca zajmowały powiaty opolski, chełmski i hrubieszowski. Widoczne jest, że w latach 2007-2009 stale na dole rankingu sytuują się powiaty opolski i hrubieszowski.

Ze względu na odsetek osób objętych pomocą społeczną (x_7) od roku 2007 sytuacja nie uległa zmianie. Najmniejszy odsetek osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej jest w miastach grodzkich Lublinie, Białej Podlasce i Chełmie, zaś najwyższy w powiatach chełmskim, włodawskim i parczewskim.

Szczegółowe dane dotyczące rankingu powiatów w 2009 roku na podstawie zmiennych diagnostycznych przedstawia tabela nr 19.

Tabela 19. Ranking powiatów w 2009 roku według zmiennych diagnostycznych.

L.p.	Powiat	Stopa bezrobocia	% liczby długotrwale bezrobotnych do liczby mieszkańców	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto	Dochody budżetów gmin ogółem na 1 mieszkańca w zł	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m ² na 1 osobę	% liczby osób korzystających z pomocy społecznej do ogólnej liczby mieszkańców	Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych na 1 mieszkańca	Zmienna syntetyczna
		X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈
1	bialski	13	13	20	6	4	21	5	11,7
2	biłgorajski	1	2	9	12	11	11	9	7,9
3	chełmski	21	15	18	8	12,5	22	18	16,4
4	hrubieszowski	20	22	18	20	10	18	10	16,9
5	janowski	12	23	23	11	17	20	23	18,4
6	krasnostawski	11	21	8	17	3	14	13	12,4
7	kraśnicki	22	18	22	21	15,5	13	19	18,6
8	lubartowski	15,5	20	14	14	9	15	15	14,6
9	lubelski	3	6	15	23	1	5	22	10,7
10	łęczyński	7	5	1	10	21,5	8	1	7,6
11	łukowski	5	1	19	15	19	12	11	11,7
12	opolski	23	24	12	22	18	10	17	18,0
13	parczewski	10	12	17	5	7	23	4	11,1
14	puławski	4	3	2	9	12,5	7	2	5,6
15	radzyński	9	14	10	12	8	17	7	11,0
16	rycki	6	4	16	18	15,5	9	24	13,2
17	świdnicki	17	7	6	24	20	4	8	12,3
18	tomaszowski	14	16	21	16	6	19	10	16,0
19	włodawski	24	19	13	7	5	24	21	16,1
20	zamojski	8	10	24	19	2	16	16	13,6
21	m. Biała Podlaska	19	11	5	3	14	1	14	9,6
22	m. Chełm	18	8	7	4	24	3	12	10,9
23	m. Lublin	2	9	3	2	21,5	2	3	6,1
24	m. Zamość	15,5	17	4	1	23	6	6	10,4

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 20. Przedziały stopnia zagrożenia ubóstwem wyznaczone za pomocą zmiennej syntetycznej dla powiatów województwa lubelskiego w 2009 roku.

Przedział	Stopień zagrożenia ubóstwem
<5,6 – 8,2)	bardzo niski
<8,2 – 10,8)	niski
<10,8 – 13,4)	umiarkowany
<13,4 – 16,0)	wysoki
<16,0 – 18,6)	bardzo wysoki

Źródło: Opracowanie własne

W roku 2009 w stopniu bardzo wysokim ubóstwem zagrożonych było 6 powiatów: włodawski, chełmski, hrubieszowski, opolski, janowski i kraśnicki, tak więc w porównaniu do roku 2008 grupa powiatów o wysokim stopniu zagrożenia zmniejszyła się o powiat tomaszowski.

Do grupy powiatów o wysokim stopniu zagrożenia ubóstwem w 2009 roku należą powiaty tomaszowski, lubartowski, zamojski. Liczba powiatów z tego przedziału w porównaniu z rokiem 2008 nie uległa zmianie, jedynie nastąpiła zamiana powiatów – w roku ubiegłym w stopniu wysokim był zagrożony powiat rycki, który w roku 2009 jest w stopniu umiarkowanym zagrożony ubóstwem.

W przedziale umiarkowanego stopnia zagrożenia ubóstwem znalazło się 8 powiatów: radzyński, świdnicki, łukowski, parczewski, bialski, rycki, krasnostawski i miasto Chełm, przy czym w roku ubiegłym powiat krasnostawski należał do powiatów o niskim stopniu.

Do powiatów o niskim i bardzo niskim stopniu zagrożenia ubóstwem w roku 2009 należało ogółem 6 powiatów, czyli o jeden mniej niż w roku 2008. W grupie powiatów o niskim stopniu zagrożenia ubóstwem znalazły się następujące powiaty: niski – lubelski, miasto Zamość i miasto Biała Podlaska, zaś bardzo niskim – puławski, łęczyński, biłgorajski i miasto Lublin.

W rankingu powiatów w roku 2009 najbardziej zagrożone ubóstwem był powiat kraśnicki, natomiast najmniej powiat puławski.

Tabela 21. Poziom zagrożenia ubóstwem w powiatach województwa lubelskiego w 2009 roku.

Powiat	Stopień zagrożenia ubóstwem
bialski	umiarkowany
biłgorajski	bardzo niski
chełmski	bardzo wysoki
hrubieszowski	bardzo wysoki
janowski	bardzo wysoki
krasnostawski	umiarkowany
kraśnicki	bardzo wysoki
lubartowski	wysoki
lubelski	niski
łęczyński	bardzo niski
łukowski	umiarkowany
opolski	bardzo wysoki
parczewski	umiarkowany
puławski	bardzo niski
radzyński	umiarkowany
rycki	umiarkowany
świdnicki	umiarkowany
tomaszowski	wysoki
włodawski	bardzo wysoki
zamojski	wysoki
m. Biała Podlaska	niski
m. Chełm	umiarkowany
m. Lublin	bardzo niski
m. Zamość	niski

Źródło: Opracowanie własne

Analizując stopnie zagrożenia ubóstwem w latach 2007-2009 w powiatach województwa lubelskiego można stwierdzić, że poziom ubóstwa zasadniczo nie ulega zmianie. W przypadku 15 powiatów w poszczególnych latach utrzymuje stały poziom. Niezmiennie zagrożonych ubóstwem w stopniu bardzo wysokim jest 6 powiatów: chełmski, hrubieszowski, janowski, kraśnicki, opolski i włodawski. Do wysokiego stopnia zagrożenia ubóstwem stale należą 2 powiaty: lubartowski i zamojski. W grupie powiatów zagrożonych ubóstwem w stopniu umiarkowanym sytuuje się 6 powiatów: bialski, łukowski, parczewski, radzyński, świdnicki i miasto Chełm. Z kolei w stopniu niskim są zagrożone 2 powiaty: lubelski i miasto Biała Podlaska, zaś w grupie charakteryzującej się bardzo niskim stopniem zagrożenia ubóstwem w omawianych latach są stale 3 powiaty puławski, łęczyński i miasto grodzkie Lublin.

W przypadku powiatu krasnostawskiego w roku 2009 nastąpił wzrost stopnia zagrożenia ubóstwem w odniesieniu do lat 2007-2008. Natomiast w powiatach biłgorajskim, tomaszowskim, ryckim i mieście Zamość w roku 2009 w porównaniu z latami 2007 i 2008 stopień zagrożenia ubóstwem zmalał.

Szczegółowe dane dotyczące stopnia zagrożenia ubóstwem w poszczególnych powiatach w analizowanych latach przedstawia poniższa tabela.

Tabela 22. Stopień zagrożenia ubóstwem powiatów województwa lubelskiego w latach 2007-2009.

powiat	2007	2008	2009
bialski	umiarkowany	umiarkowany	umiarkowany
biłgorajski	niski	niski	bardzo niski
chełmski	bardzo wysoki	bardzo wysoki	bardzo wysoki
hrubieszowski	bardzo wysoki	bardzo wysoki	bardzo wysoki
janowski	bardzo wysoki	bardzo wysoki	bardzo wysoki
krasnostawski	niski	niski	umiarkowany
kraśnicki	bardzo wysoki	bardzo wysoki	bardzo wysoki
lubartowski	wysoki	wysoki	wysoki
lubelski	niski	niski	niski
łęczyński	bardzo niski	bardzo niski	bardzo niski
łukowski	umiarkowany	umiarkowany	umiarkowany
opolski	bardzo wysoki	bardzo wysoki	bardzo wysoki
parczewski	umiarkowany	umiarkowany	umiarkowany
puławski	bardzo niski	bardzo niski	bardzo niski
radzyński	umiarkowany	umiarkowany	umiarkowany
rycki	wysoki	wysoki	umiarkowany
świdnicki	umiarkowany	umiarkowany	umiarkowany
tomaszowski	bardzo wysoki	bardzo wysoki	wysoki
włodawski	bardzo wysoki	bardzo wysoki	bardzo wysoki
zamojski	wysoki	wysoki	wysoki
m. Biała Podlaska	niski	niski	niski
m. Chełm	umiarkowany	umiarkowany	umiarkowany
m. Lublin	bardzo niski	bardzo niski	bardzo niski
m. Zamość	umiarkowany	umiarkowany	niski

Źródło: Opracowanie własne

3.2. Poziom ubóstwa w gminach województwa lubelskiego w latach 2007-2009.

W niniejszym rozdziale przeprowadzono analizę ubóstwa na poziomie gmin województwa lubelskiego w latach 2007-2009, co pozwala na szczegółowe ukazanie zróżnicowania gmin ze względu na poziom i dynamikę ubóstwa na przestrzeni 3 lat na podstawie wybranych zmiennych diagnostycznych.

W województwie lubelskim jest 213 gmin, w tym 20 gmin miejskich, 22 gmin miejsko-wiejskich i 171 gmin wiejskich.

Analiza poziomu ubóstwa w gminach została przeprowadzona za pomocą 4 zmiennych, które użyte były w badaniu poziomu ubóstwa w powiatach województwa lubelskiego. Liczba zmiennych diagnostycznych jest mniejsza niż w badaniu powiatów, co spowodowane jest brakiem dostępności do danych źródłowych, a zwłaszcza danych GUS na poziomie gmin

Jako zmienne diagnostyczne do analizy poziomu ubóstwa gmin województwa lubelskiego uwzględniono:

X₁ -Dochody budżetów gmin ogółem na 1 mieszkańca w złotych
X₂ -Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m² na 1 osobę
X₃ -Liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną do liczby mieszkańców w %
X₄ –Stopa bezrobocia w %.

Podane w niniejszej analizie wskaźniki zostały obliczone na podstawie danych GUS Baza Danych Lokalnych oraz na podstawie danych sprawozdawczych z MPiPS. Zmienne diagnostyczne, tak jak w przypadku powiatów, zostały poddane standaryzacji i normalizacji, co pozwoliło na ustalenie rankingu gmin oraz wyznaczenie przedziałów określających stopień zagrożenia ubóstwem.

ROK 2007

Jak wynika z analizy poziomu ubóstwa w powiatach województwa lubelskiego poziom dochodów gmin wpływa na sytuację ekonomiczną regionu, a co się z tym łączy na poziom ubóstwa. Zasięg ubóstwa jest wyraźnie zróżnicowany w zależności od sytuacji społeczno – ekonomicznej na terenie gmin, dlatego w niniejszej analizie jedną ze zmiennych diagnostycznych biorących udział w tworzeniu miary syntetycznej poziomu ubóstwa jest poziom dochodów gmin.

Dokonując rankingu samorządów gminnych na terenie województwa lubelskiego pod względem ilości środków w budżetach na pierwszym miejscu znajduje się gmina Puchaczów w powiecie łęczyńskim, w której dochód na 1 mieszkańca wynosi 3690,14 zł i jest 2 razy wyższy niż w gminie Gorzków w powiecie krasnostawskim, która zajmuje ostatnią pozycję w rankingu gmin ze względu na zmienną X₁ z dochodem 1573,33 zł na 1 mieszkańca.

Dziesięć pierwszych i ostatnich miejsc pod względem wielkości dochodów budżetowych gmin prezentuje tabela nr 23.

Tabela 23. Ranking gmin pod względem dochodów budżetów gmin ogółem na 1 mieszkańca w złotych w 2007 r.

Ranga	Gmina	Rodzaj gminy	Powiat	Dochody budżetów gmin ogółem na 1 mieszkańca w złotych
1	Puchaczów	wiejska	łęczyński	3690,14
2	Zamość	m.n.p.p.*	zamojski	3362,02
3	Biszcza	wiejska	biłgorajski	3287,39
4	Lublin	m.n.p.p.*	lubelski	2867,90
5	Biała Podlaska	m.n.p.p.*	białski	2770,97
6	Lubycza Królewska	wiejska	tomaszowski	2769,35
7	Łuków	miejska	łukowski	2717,30
8	Rejowiec Fabryczny	wiejska	chełmski	2699,14
9	Sosnowica	wiejska	parczewski	2653,19
10	Chełm	m.n.p.p.*	chełmski	2646,16
.....				
204	Zamość	wiejska	zamojski	1747,67
205	Uchanie	wiejska	hrubieszowski	1743,88
206	Wojciechów	wiejska	lubelski	1739,69
207	Strzyżewice	wiejska	lubelski	1739,36
208	Wilkołaz	wiejska	kraśnicki	1734,00
209	Trzydnik Duży	wiejska	kraśnicki	1719,46
210	Bełżyce	miejsko-	lubelski	1691,50
211	Tomaszów Lubelski	miejska	tomaszowski	1682,47
212	Radecznica	wiejska	zamojski	1671,93
213	Gorzków	wiejska	krasnostawski	1573,33

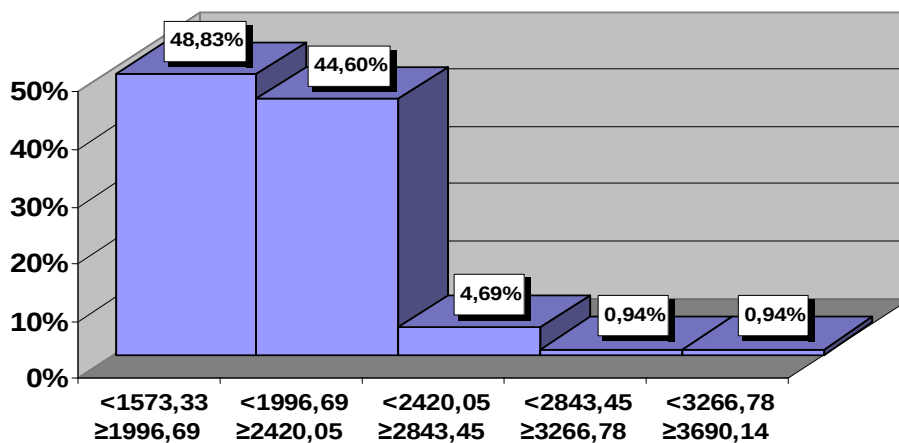
Źródło: opracowanie własne

*miejska na prawach powiatu

Jak wynika z zaprezentowanych danych 3 gminy znajdujące się na szczycie tabeli : Puchaczów, Zamość oraz Biszcza osiągają dochód powyżej 3000 zł na 1 mieszkańca. Dochód o połowę niższy osiągają gminy znajdujące się na dole tabeli.

Szczegółowy rozkład dochodów budżetów w gminach na rok 2007 przedstawia wykres umieszczony poniżej.

Wykres 1. Rozkład dochodów budżetów gmin ogółem na 1 mieszkańca w złotych w 2007 r.

Źródło: opracowanie własne

Dla wszystkich gmin województwa lubelskiego średnia arytmetyczna dochodów budżetów gmin na 1 mieszkańca w roku 2007 wynosiła 2060,43 zł. Prawie połowa gmin (49%) charakteryzuje się niskimi dochodami od 1573,33 (minimum) do 1996,69 złotych, a więc jest w bardzo wysokim stopniu zagrożona ubóstwem ze względu na zmienną X_1 . Znaczna część gmin (45%) plasuje się w przedziale od 1996,70 do 2420,05 zł, czyli wysokiego stopnia zagrożenia. Niewielki procent gmin uzyskuje dochody powyżej 2420,05 zł do 2843,45 zł, tj. w stopniu umiarkowanym. (5%). Tylko 2 gminy osiągnęły dochody świadczące o niskim i bardzo niskim stopniu zagrożenia ubóstwem ze względu na zmienną X_1 (przedziały $<2843,45 \geq 3266,78$ oraz $<3266,78 \geq 3690,14$). Odchylenie standardowe dla gmin wynosi 276,37, co świadczy o wysokiej dyspersji gmin.

Do czynników determinujących zagrożenie ubóstwem należy zaliczyć sytuację mieszkaniową na terenie gmin. W analizie poziomu ubóstwa województwa lubelskiego brano pod uwagę przeciętną powierzchnię użytkową mieszkania w m^2 na 1 osobę (X_2).

Tabela 24. Ranking gmin ze względu na przeciętną powierzchnię użytkową mieszkania w m^2 na 1 osobę w 2007 r.

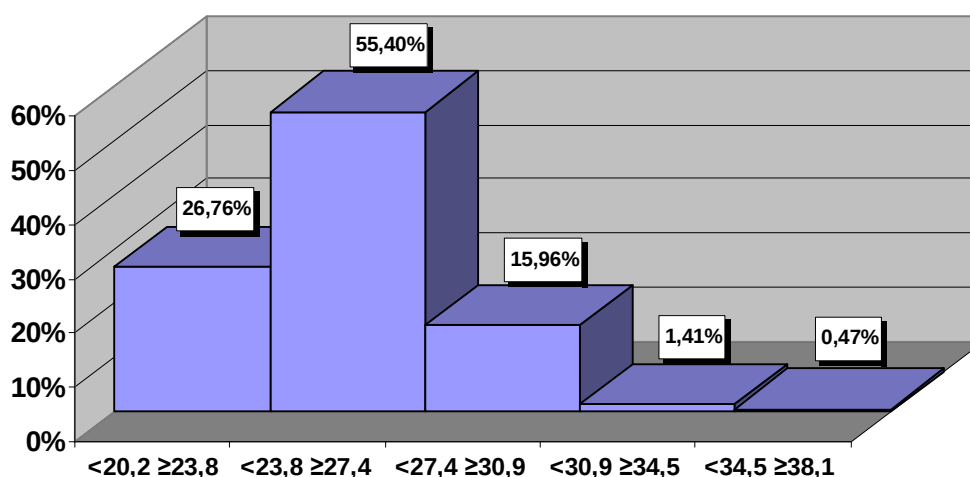
Ranga		Rodzaj gminy	Powiat	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m^2 na 1 osobę
1	Konopnica	wiejska	lubelski	38,1
2	Tuczna	wiejska	bialski	33,5
3	Sosnówka	wiejska	bialski	32,1
4	Podedwórze	wiejska	parczewski	31,8
5	Turobin	wiejska	biłgorajski	30,7
6	Gorzków	wiejska	krasnostawski	30,6
7	Żółkiewka	wiejska	krasnostawski	30,1
8	Urszulin	wiejska	włodawski	29,9
9	Jarczów	wiejska	tomaszowski	29,5
10,5	Sławatycze	wiejska	bialski	29,4
10,5	Sułów	wiejska	zamojski	29,4
204	Bełzec	wiejska	tomaszowski	22,1
205	Chełm	m.n.p.p.*	chełmski	22,1
206	Rejowiec Fabryczny	miejska	chełmski	21,7
207	Dzwola	wiejska	janowski	21,6
208	Krzywdą	wiejska	łukowski	21,5
209	Kraśnik	miejska	kraśnicki	21,4
210	Puławy	wiejska	puławski	21
211	Poniatowa	miejsko-wiejska	opolski	20,9
212	Świdnik	miejska	świdnicki	20,9
213	Łęczna	miejsko-wiejska	łęczyński	20,2

Źródło: opracowanie własne

*miejska na prawach powiatu

W 2007 r. największą przeciętną powierzchnię użytkową mieszkania odnotowano w gminie Konopnica w powiecie lubelskim, gdzie na jedną osobę przypadało $38,1\text{m}^2$, natomiast najmniejszą w gminach Poniatowa, Świdnik i Łęczna (około 20 m^2). Średnia powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w gminach województwa lubelskiego w 2007 roku wynosiła $27,13\text{ m}^2$. Różnica pomiędzy maksymalną a minimalną powierzchnią to prawie 20 m^2 (min $20,2$, max $38,1$), co świadczy o bardzo zróżnicowanej wielkości powierzchni użytkowej mieszkań w gminach (odchylenie standardowe $2,41$). W ponad połowie gmin województwa powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę wynosi od $23,8$ do $27,4\text{ m}^2$, a więc ze względu na zmienną X_2 są w wysokim stopniu zagrożone ubóstwem. Szczegółowy rozkład uzyskanych danych przedstawia histogram nr 2.

Wykres 2. Rozkład przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania w m^2 na 1 osobę w gminach w 2007 r.

Źródło: opracowanie własne

Kolejną zmienną diagnostyczną (X_3) użytą w niniejszej analizie jest liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną do liczby mieszkańców w gminach.

Ranking 10 gmin w województwie lubelskim, w których odsetek osób korzystających z pomocy społecznej do ogólnej liczby mieszkańców jest najmniejszy i największy przedstawia tabela nr 25.

Tabela 25. Ranking gmin ze względu na odsetek osób korzystających z pomocy społecznej do ogólnej liczby mieszkańców gmin w 2007 r.

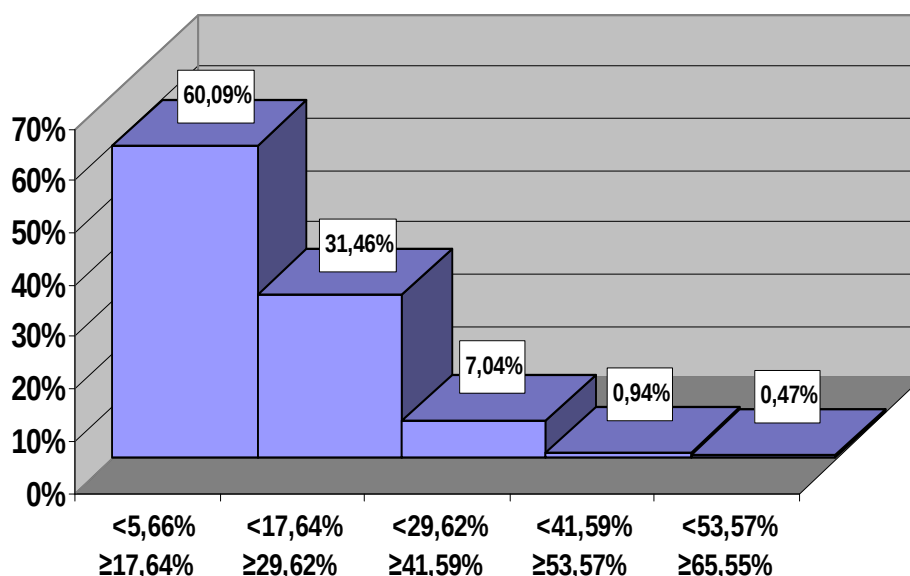
Ranga	Gmina	Rodzaj gminy	Powiat	%osób korzystających z pomocy społecznej do ogólnej liczby mieszkańców
1	Łukowa	wiejska	biłgorajski	5,66%
2	Świdnik	miejska	świdnicki	5,91%
3	Łęczna	miejsko-wiejska	łęczyński	6,50%
4	Wólka	wiejska	lubelski	6,61%
5	Biłgoraj	miejska	biłgorajski	6,65%
6	Jastków	wiejska	lubelski	6,88%
7	Łuków	miejska	łukowski	6,89%
8	Lublin	m.n.p.p.*	lubelski	6,95%
9	Tomaszów Lubelski	miejska	tomaszowski	6,96%
10	Abramów	wiejska	lubartowski	7,26%
.....				
204	Lubycza Królewska	wiejska	tomaszowski	33,02%
205	Sosnowica	wiejska	parczewski	33,72%
206	Kock	miejsko-wiejska	lubartowski	33,82%
207	Wierzbica	wiejska	chełmski	34,25%
208	Rachanie	wiejska	tomaszowski	36,37%
209	Sławatycze	wiejska	bialski	38,66%
210	Gościeradów	wiejska	kraśnicki	41,21%
211	Rudnik	wiejska	krasnostawski	48,54%
212	Rejowiec Fabryczny	wiejska	chełmski	49,89%
213	Stary Brus	wiejska	włodawski	65,55%

Źródło: opracowanie własne

*miejska na prawach powiatu

Najmniejszą liczbą osób w rodzinach objętych pomocą społeczną w województwie lubelskim charakteryzują się gminy Łukowa w powiecie biłgorajskim i Łęczna, gdzie odsetek liczby osób korzystających z pomocy do liczby mieszkańców jest niższy od 6%. Gminą, która zajmuje ostatnie miejsce w tym rankingu jest Stary Brus w powiecie włodawskim, gdzie ponad 65% mieszkańców korzysta z pomocy społecznej. Jak wynika z danych różnica pomiędzy liczbą mieszkańców korzystających z pomocy społecznej w poszczególnych gminach województwa lubelskiego jest ogromna i wynosi 59,89% dla minimum 5,66% i maximum 65,55%. Średnia arytmetyczna dla wszystkich gmin w 2007 roku wyniosła 17,22%.

Wykres 3. Rozkład liczby osób korzystających z pomocy społecznej do ogólnej liczby mieszkańców w gminach w 2007 r.

Źródło: opracowanie własne

Z rozkładu danych zaprezentowanych na powyższym wykresie wynika, że najwięcej gmin (60%) mieści się w przedziale od 5,66% do 17,64% liczby osób korzystających z pomocy w stosunku do liczby mieszkańców, a więc jest w bardzo niskim stopniu zagrożona ubóstwem ze względu na zmienną X_3 . W wysokim i bardzo wysokim stopniu zagrożone ubóstwem ze względu na liczbę osób korzystających z pomocy społecznej (od 42,59 do 65,55%) są 3 gminy: Rudnik, Rejowiec Fabryczny i Stary Brus (patrz tab. 25).

Istotnym czynnikiem wpływającym na poziom ubóstwa jest bezrobocie, dlatego stopa bezrobocia jest istotnym wskaźnikiem pomiaru ubóstwa i stanowi czwartą zmienną (X_4) zastosowaną w niniejszym badaniu.

Tabela 26. Ranking gmin ze względu na stopę bezrobocia w % w gminach w 2007 r.

Ranga	Gmina	Rodzaj gminy	Powiat	Stopa bezrobocia w %
1	Jastków	wiejska	lubelski	3,9
2	Głusk	wiejska	lubelski	4,1
3	Konopnica	wiejska	lubelski	4,1
4	Łukowa	wiejska	biłgorajski	4,4
5	Wólka	wiejska	lubelski	4,4
6	Stoczek Łukowski	miejska	łukowski	4,7
7	Trzebieszów	wiejska	łukowski	4,8
8	Niemce	wiejska	lubelski	4,9
9	Stoczek Łukowski	wiejska	łukowski	5,0
10	Księżpol	wiejska	biłgorajski	5,4

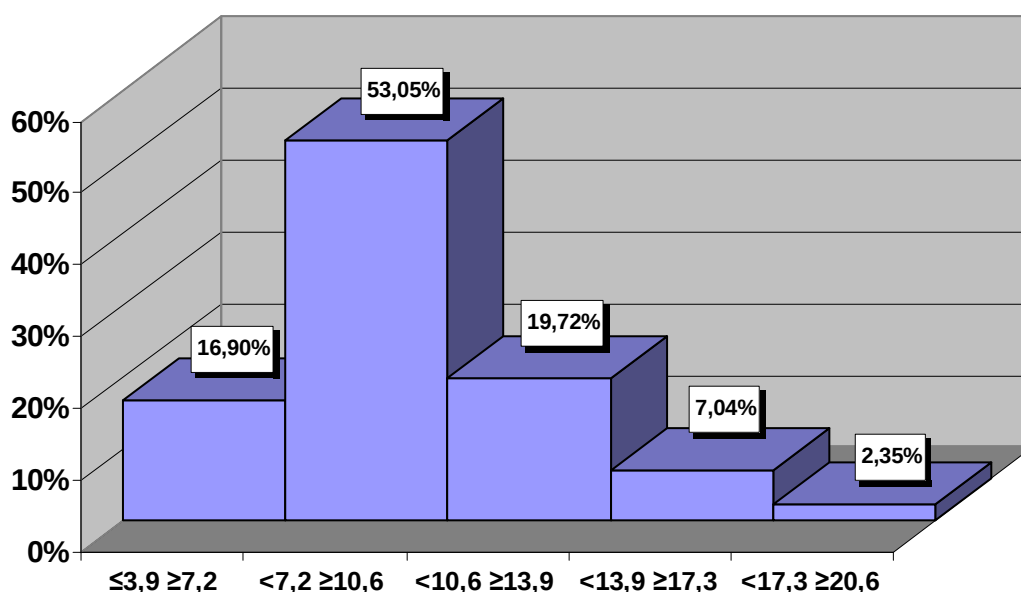
.....				
204	Tarnawatka	wiejska	tomaszowski	15,8
205	Stary Brus	wiejska	włodawski	16,1
206	Dołhobyczów	wiejska	hrubieszowski	16,2
207	Rejowiec Fabryczny	miejska	chełmski	16,3
208	Kock	miejsko-wiejska	lubartowski	16,6
209	Ruda-Huta	wiejska	chełmski	17,4
210	Dorohusk	wiejska	chełmski	18,2
211	Lubycza Królewska	wiejska	tomaszowski	18,6
212	Rejowiec Fabryczny	wiejska	chełmski	18,9
213	Rejowiec	wiejska	chełmski	20,6

Źródło: opracowanie własne

W rankingu 10 gmin o najniższej stopie bezrobocia znajdują się gminy, w których wskaźnik bezrobocia jest bardzo niski i wynosi od 3,9% do 5,4%. Najmniej bezrobotnych zamieszkuje gminę Jastków (3,9%), kolejne miejsce zajmują ex quo gmina Głusk i Konopnica (4,1%). Są to gminy należące do powiatu lubelskiego, który zajmuje 3 miejsce w rankingu powiatów ze względu na zmienną X_4 .

Najgorsza sytuacja pod względem liczby osób bezrobotnych jest w gminie Rejowiec w powiecie chełmskim, w której stopa bezrobocia wynosi ponad 20% i jest najwyższa w całym województwie. Szczegółowy rozkład uzyskanych w wyniku analizy danych przedstawia wykres nr 4.

Wykres 4. Rozkład liczby bezrobotnych w gminach wg stopy bezrobocia (%) w 2007 r.

Źródło: opracowanie własne

Z analizy danych dotyczących stopy bezrobocia w poszczególnych gminach województwa lubelskiego wynika, że średnia arytmetyczna dla tego wskaźnika wynosi 9,8 %. Biorąc pod uwagę różnicę pomiędzy wartościami minimum (3,9) i maximum (20,6), która wynosi 16,7% można stwierdzić, że sytuacja na rynku pracy w regionie jest bardzo zróżnicowana. Ponad połowa gmin to gminy, w których stopa bezrobocia wynosi od 7,2% do 10,6 %, a więc jest skoncentrowana wokół średniej dla całego województwa (9,8%). Są to gminy w niskim stopniu zagrożone ubóstwem ze względu na zmienną X_4 . Najwyższą stopę bezrobocia, czyli bardzo wysoki stopień zagrożenia ubóstwem zanotowano w niewiele ponad 2% wszystkich gmin. Odchylenie standardowe dla gmin wynosi 3,1.

Przedstawione powyżej zmienne diagnostyczne posłużyły do wyznaczenia zmiennej syntetycznej. W tym celu skorzystano z liniowej metody porządkowania - metody rang. Za pomocą wartości liczbowych zmiennej syntetycznej wyznaczono przedziały określające stopień zagrożenia ubóstwem.

Tabela 27. Przedziały stopnia zagrożenia ubóstwem wyznaczone za pomocą zmiennej syntetycznej dla gmin województwa lubelskiego w 2007 roku

Przedział	Stopień zagrożenia ubóstwem	Liczba gmin	% do ogólnej liczby gmin
$\leq 23,25 - 55,20$	bardzo niski	9	4 %
$< 55,20 - 87,15$	niski	48	23 %
$< 87,15 - 119,10$	umiarkowany	84	39 %
$< 119,10 - 151,05$	wysoki	55	26 %
$< 151,05 - 183,00$	bardzo wysoki	17	8 %

Źródło: opracowanie własne

Jak widać z danych zawartych w powyższej tabeli najwięcej gmin w województwie lubelskim (39%) jest umiarkowanie zagrożonych ubóstwem. Bardzo wysokim stopniem ubóstwa zagrożonych jest 17 gmin, co stanowi 8% ogólnej liczby gmin na terenie województwa lubelskiego, zaś 9 gminom (4%) ubóstwo zagraża w bardzo niskim stopniu. Szczegółowy wykaz wszystkich gmin ze względu na poziom zagrożenia ubóstwem zamieszczony jest w tabelach końcowych.

W tabeli nr 28 zaprezentowano ranking gmin pod względem zagrożenia ubóstwem w 2007 roku, w którym przedstawiono 10 pierwszych i 10 ostatnich miejsc.

**Tabela 28. Ranking gmin województwa lubelskiego pod względem zagrożenia ubóstwem
w 2007 r.**

Lp.	Gmina	Rodzaj gminy	Powiat	Ranga
1.	Kazimierz Dolny	miejsko-wiejska	puławski	1
2.	Puchaczów	wiejska	łęczyński	2
3.	Końskowola	wiejska	puławski	3
4.	Puławy	miejska	puławski	4
5.	Jastków	wiejska	lubelski	5
6.	Konopnica	wiejska	lubelski	6
7.	Trzebieszów	wiejska	łukowski	7
8.	Nałęczów	miejsko-wiejska	puławski	8
9.	Baranów	wiejska	puławski	9
10.	Borzechów	wiejska	lubelski	10
.....				
1.	Kock	miejsko-wiejska	lubartowski	204
2.	Bełżec	wiejska	tomaszowski	205
5.	Leśniowice	wiejska	chełmski	206
4.	Tarnawatka	wiejska	tomaszowski	207
6.	Rachanie	wiejska	tomaszowski	208
8.	Ruda-Huta	wiejska	chełmski	209
7.	Rejowiec	wiejska	chełmski	210
9.	Trawniki	wiejska	świdnicki	211
3.	Rejowiec Fabryczny	wiejska	chełmski	212
10.	Dzwola	wiejska	janowski	213

Źródło: opracowanie własne

Na podstawie przedstawionych danych można stwierdzić, że 50% gmin zajmujących 10 najwyższych miejsc w rankingu, a więc o bardzo niskim stopniu zagrożenia ubóstwem to gminy znajdujące się w powiecie puławskim, który w rankingu powiatów ze względu na poziom zagrożenia ubóstwem w 2007 roku jest na szczycie tabeli.

Wśród gmin zajmujących 10 ostatnich miejsc w rankingu, które są zagrożone ubóstwem w bardzo wysokim stopniu, 4 gminy zlokalizowane są w powiecie chełmskim (40%) i 3 w powiecie tomaszowskim (30%).

W analizie poziomu ubóstwa w gminach województwa lubelskiego za 2008 rok wykorzystano te same zmienne diagnostyczne, które zastosowano w badaniu roku 2007.

X₁ -Dochody budżetów gmin ogółem na 1 mieszkańca w złotych
X₂ -Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m² na 1 osobę
X₃ -Liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną do liczby mieszkańców w %.
X₄ –Stopa bezrobocia w %.

Źródło: opracowanie własne

Za pierwszą zmienną w badaniu poziomu ubóstwa lubelskich gmin w 2008 roku posłużyły dochody budżetów gmin ogółem na 1 mieszkańca w złotych (X₁).

Ranking dziesięciu pierwszych i ostatnich miejsc pod względem wielkości dochodów budżetowych gmin prezentuje poniższa tabela.

Tabela 29. Ranking gmin pod względem dochodów budżetów gmin ogółem na 1 mieszkańca w złotych w 2008 r.

Ranga	Gmina	Rodzaj gminy	Powiat	Dochody budżetów gmin ogółem na 1 mieszkańca w złotych
1	Puchaczów	wiejska	łęczyński	5 799,09
2	Zamość	m.n.p.p.*	zamojski	3 724,16
3	Rejowiec Fabryczny	wiejska	chełmski	3 370,83
4	Biała Podlaska	m.n.p.p.*	białski	3 282,57
5	Wierzbica	wiejska	chełmski	3 110,62
6	Lublin	m.n.p.p.*	lubelski	3 093,53
7	Krasnystaw	miejska	krasnostawski	3 090,97
8	Ostrówek	wiejska	lubartowski	3 016,92
9	Lubycza Królewska	wiejska	tomaszowski	2 993,59
10	Chełm	m.n.p.p.*	chełmski	2 971,72
.....				
204	Dzierzkowice	wiejska	kraśnicki	1747,67
205	Kurów	wiejska	puławski	1743,88
206	Trzydnik Duży	wiejska	kraśnik	1739,69
207	Wojciechów	wiejska	lubelski	1739,36
208	Radecznica	wiejska	zamojski	1734,00
209	Lubartów	wiejska	lubartowski	1719,46
210	Łuków	miejska	łukowski	1691,50
211	Szczebrzeszyn	miejsko-	zamojski	1682,47
212	Konopnica	wiejska	lubelski	1671,93
213	Bełżyce	wiejska	lubelski	1573,33

Źródło: opracowanie własne

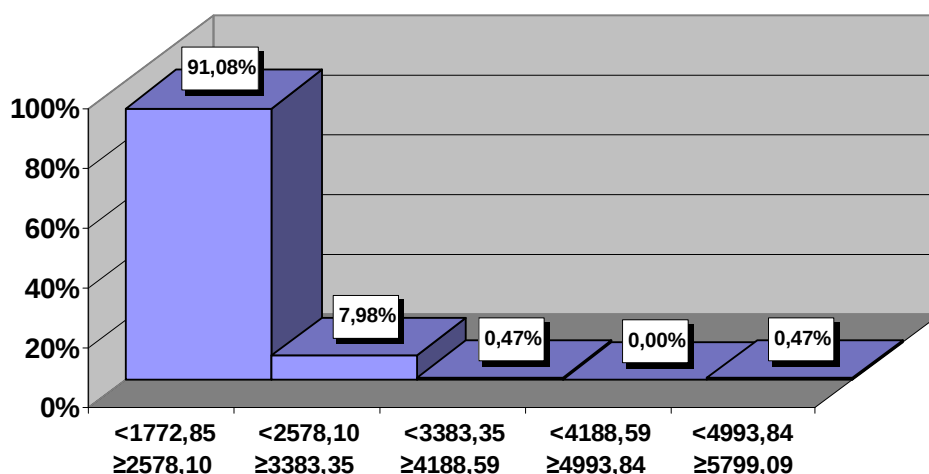
*miejska na prawach powiatu

W badaniu gmin pod względem dochodów budżetu na 1 mieszkańca, tak jak w roku 2007 zajmuje Puchaczów w powiecie łęczyńskim (patrz tab.) Z przedstawionych

danych wynika, że Puchaczów znacznie wyprzedza pozostałe gminy uzyskując dochód w wysokości 5799,09 zł, tj. o około 2000 zł więcej od gminy Zamość zajmującej w rankingu miejsce 2 i jest ponad trzykrotnie większy niż dochód gminy Bełżyce, która ma ostatnią pozycję w tabeli. Należy również zwrócić uwagę, że wśród 10 najwyższych pozycji 4 zajmują gminy miejskie na prawach powiatu.

Rozkład dochodów wszystkich gmin w województwie przedstawia histogram poniżej.

Wykres 5. Rozkład dochodów budżetów gmin ogółem na 1 mieszkańca w złotych w 2008 r.

Źródło: opracowanie własne

Jak widać z danych przedstawionych na wykresie przeważająca liczba gmin, ponad 90%, uzyskuje dochód w najniższym przedziale, tj. od 1772,85 zł do 2578,10 zł, w tym poniżej średniej arytmetycznej (2270,28 zł) jest około 40 % gmin. Świadczy to o bardzo wysokim zagrożeniu ubóstwem tych gmin ze względu na zmienną X_1 . W najwyższym przedziale histogramu (od 4993,84 zł do 5799,09 zł) znajduje się 1 gmina (Puchaczów) i również 1 (Zamość – gmina miejska na prawach powiatu) mieści się w przedziale od 3383,35 do 4188,59 zł, czyli umiarkowanego stopnia zagrożenia ubóstwem. Różnica pomiędzy uzyskanym minimum (1772, 82 zł) i maximum (5799,09 zł) oraz odchyleniem standardowym wynoszącym 372,42 świadczy o bardzo wysokiej dyspersji ze względu na uzyskiwany dochód budżetów.

Kolejną zmienną zastosowaną w badaniu jest przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania liczona w m^2 na 1 osobę (X_2). Tabela nr 30 przedstawia 10 gmin uzyskujących najwyższe i 10 uzyskujących najniższe wartości dla tej zmiennej w 2008 roku.

Tabela 30. Ranking gmin ze względu na przeciętną powierzchnię użytkową mieszkania w m^2 na 1 osobę w 2008 r.

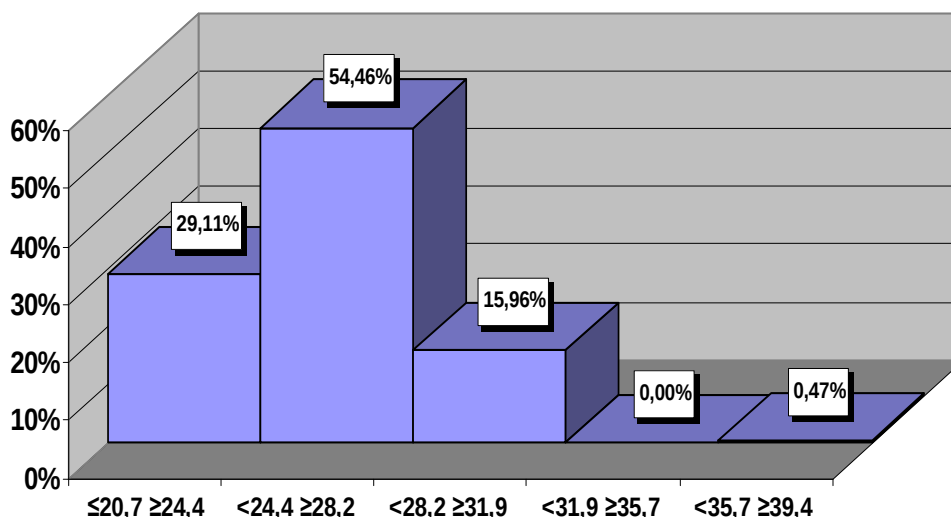
Ranga	Gmina	Rodzaj gminy	Powiat	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m ² na 1 osobę
1	Konopnica	wiejska	lubelski	39,4
2	Tuczna	wiejska	bialski	33,8
3	Sosnówka	wiejska	bialski	32,4
4	Podedwórze	wiejska	parczewski	32,2
5	Gorzków	wiejska	krasnostawski	31,2
6	Turobin	wiejska	biłgorajski	31,1
7	Urszulin	wiejska	włodawski	31,0
8,5	Sławatycze	wiejska	bialski	30,3
8,5	Żółkiewka	wiejska	krasnostawski	30,3
10,5	Jarczów	wiejska	tomaszowski	29,8
10,5	Sułów	wiejska	zamojski	29,8
204,5	Bełżec	wiejska	tomaszowski	22,3
204,5	Chełm	m.n.p.p.*	chełmski	22,3
206	Rejowiec Fabryczny	miejska	chełmski	21,9
207	Dzwola	wiejska	chełmski	21,8
208,5	Kraśnik	miejska	kraśnicki	21,6
208,5	Krzywdą	wiejska	łukowski	21,6
210	Puławny	miejska	piławski	21,5
211	Świdnik	miejska	świdnicki	21,4
212	Poniatowa	miejsko-	opolski	21,0
213	Łączna	miejsko-	łęczyński	20,7

Źródło: opracowanie własne

*miejska na prawach powiatu

Pod względem powierzchni użytkowej mieszkania sytuacja nie uległa zmianie w porównaniu z poprzednim rokiem badawczym (patrz tab. 23). Niewielkie zmiany dotyczą uzyskanej wartości przeciętnej powierzchni mieszkania, która w roku 2008 wynosi 25,9 m². Tak jak w roku poprzednim pierwsze miejsce w rankingu zajmuje gmina Konopnica, w której na 1 mieszkańca przypada 39,4 m², zaś ostatnie zajmuje Łączna z powierzchnią 20,7 m². Szczegółowy rozkład uzyskanych danych przedstawia poniższy histogram.

Wykres 6. Rozkład przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania w m² na 1 osobę w gminach w 2008 r.

Źródło: opracowanie własne

Ponad połowa gmin w województwie to gminy, w których przeciętna powierzchnia mieszkania w m² koncentruje się wokół średniej arytmetycznej (25,9). W rozkładzie uzyskanych danych są to gminy o wysokim stopniu zagrożenia ubóstwem ze względu na zmienną X_2 . Prawie w 1/3 gmin ludność żyje w mieszkaniach, w których powierzchnia nie przekracza 24,4 m² na 1 osobę. Jak widać na wykresie w najwyższych 2 przedziałach mieści się tylko 1 gmina (Konopnica), co świadczy o znacznej jej przewadze w porównaniu z innymi gminami. Różnica między minimum (20,7) i maximum (39,4) wynosi aż 18,7, a odchylenie standardowe 2,5.

Następna zmienna diagnostyczna użyta w badaniu dotyczy procentowej liczby osób korzystających z pomocy społecznej w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców (X_3), która została ustalona na podstawie sprawozdania MPiPS za rok 2008.

Tabela nr 31 przedstawia ranking 10 gmin, w których liczba klientów ośrodków pomocy społecznej jest najniższa i 10 gmin o największej liczbie korzystających z pomocy społecznej w 2008 roku.

Tabela 31. Ranking gmin ze względu na odsetek osób korzystających z pomocy społecznej do ogólnej liczby mieszkańców gmin w 2008 r.

Ranga	Gmina	Rodzaj gminy	Powiat	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej do ogólnej liczby mieszkańców w %
1	Świdnik	miejska	świdnicki	4,90
2	Konopnica	wiejska	lubelski	5,23
3	Łęczna	miejsko-wiejska	łęczyński	5,25
4	Łukowa	wiejska	biłgorajski	5,64
5	Jastków	wiejska	lubelski	5,76
6	Wólka	wiejska	lubelski	5,79
7	Łuków	miejska	lukowski	5,82
8	Biłgoraj	miejska	biłgorajski	5,83
9	Dęblin	miejska	rycki	6,19
10	Puchaczów	wiejska	łęczyński	6,61
.....				
204	Susiec	wiejska	tomaszowski	27,60
205	Drelów	wiejska	bialski	27,75
206	Sosnowica	miejsko-wiejska	parczewski	28,47
207	Nowodwór	wiejska	rycki	28,80
208	Wyryki	wiejska	włodawski	28,83
209	Lubycza Król.	wiejska	tomaszowski	29,90
210	Dębowa Kłoda	wiejska	parczewski	37,91
211	Rejowiec Fabr.	wiejska	chełmski	39,53
212	Rudnik	wiejska	krasnostawski	46,54
213	Stary Brus	wiejska	włodawski	60,59

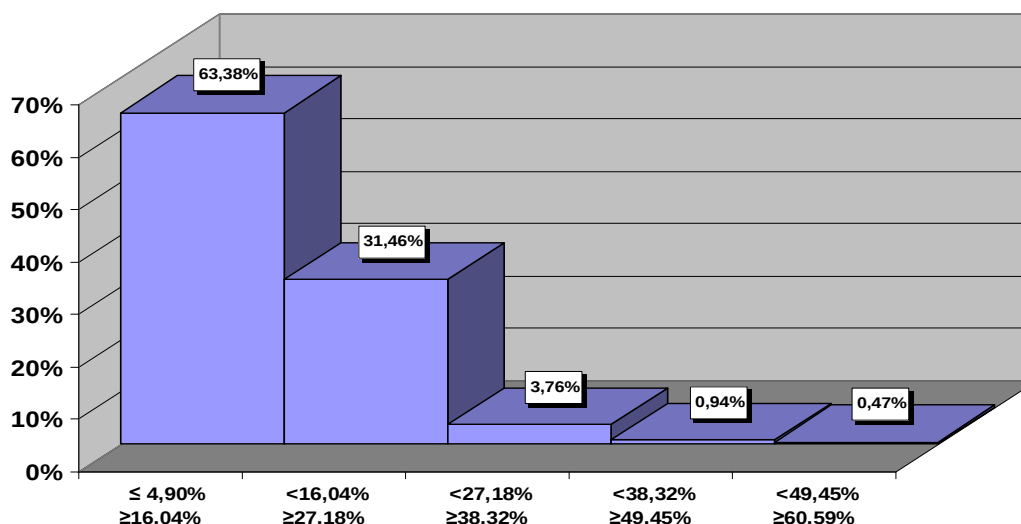
Źródło: opracowanie własne

*miejska na prawach powiatu

Gminą, która zajmuje 1 miejsce w rankingu jest Świdnik w powiecie lubelskim, gdzie najmniej osób w całym województwie korzysta ze świadczeń pomocy społecznej (poniżej 5%). W porównaniu z rokiem 2007 w rankingu 10 najlepszych gmin pozostaje 7 tych samych gmin. Niewielkiej zmianie ulegają wartości procentowe dla poszczególnych gmin (patrz tab. 25).

Ostatnie miejsce w wśród 213 gmin w województwie ponownie zajmuje Stary Brus w powiecie włodawskim, który zamyka ranking z liczbą ponad 60% korzystających z pomocy społecznej. Jest to mniej o 5% w porównaniu z rokiem 2007 (patrz tab. 25).

Wykres 7. Rozkład liczby osób korzystających z pomocy społecznej do ogólnej liczby mieszkańców w gminach w 2008 r.

Źródło: opracowanie własne

Dane zaprezentowane na wykresie wskazują na znaczne różnice pomiędzy gminami jeśli chodzi o liczbę osób korzystających z pomocy społecznej. Różnica pomiędzy minimum (4,9) a maximum (60,6) wynosi 55,7 %. W przedziale najniższych wartości ($\leq 4,9$ $\geq 16,04$) znajduje się 63% wszystkich gmin, w tym 58% gmin poniżej średniej arytmetycznej, która wynosi 15,1% i jest o 2 punkty procentowe mniejsza w porównaniu z rokiem 2007 (patrz tab. 25). W przedziałach o najwyższym wskaźniku osób korzystających z pomocy społecznej, a więc w bardzo wysokim stopniu zagrożenia ubóstwem ze względu na zmienną X_3 znajduje się około 1,5% gmin (3 gminy).

Poniższa tabela przedstawia 10 gmin o najniższej i 10 o najwyższej stopie bezrobocia.

Tabela 32. Ranking gmin ze względu na stopę bezrobocia w % w gminach w 2008 r.

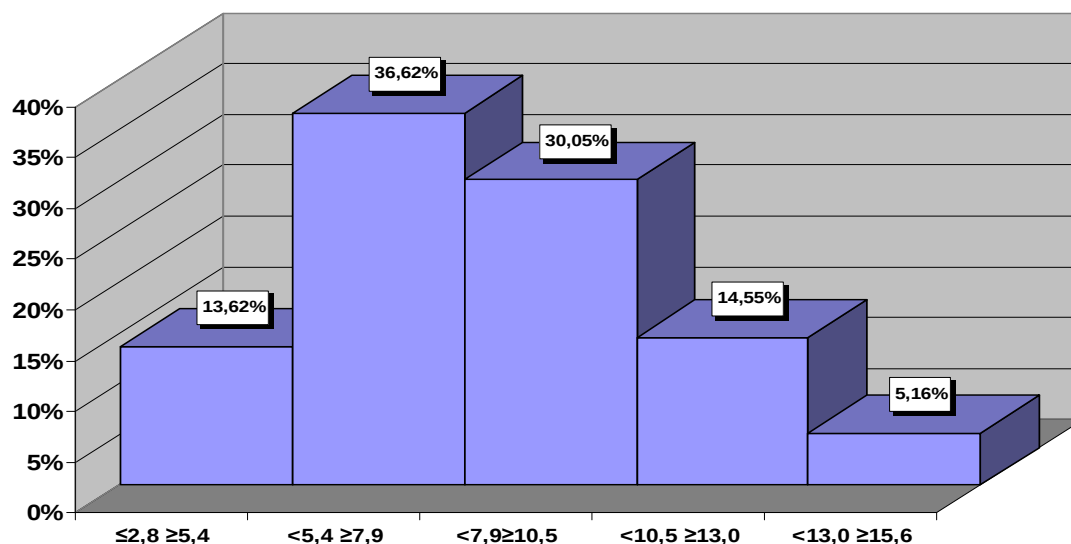
Ranga	Gmina	Rodzaj gminy	Powiat	Stopa bezrobocia w %
1	Głusk	wiejska	lubelski	2,80
2,5	Jastków	wiejska	lubelski	2,90
2,5	Konopnica	wiejska	lubelski	2,90
4,5	Stoczek Łukowski	wiejska	łukowski	3,00
4,5	Wółka	wiejska	lubelski	3,00
6	Łukowa	wiejska	biłgorajski	3,10
7	Garbów	wiejska	lubelski	3,30
8	Niemce	wiejska	lubelski	3,40
9,5	Potok Górny	wiejska	biłgorajski	3,70
9,5	Stoczek Łukowski	miejska	łukowski	3,70
.....				
204	Dołhobyczów	wiejska	hrubieszowski	14,10
205	Józefów nad Wisłą	wiejska	opolski	14,20

206	Horodło	wiejska	hrubieszowski	14,30
207	Włodawa	miejska	włodawski	14,40
208	Rejowiec	wiejska	chełmski	14,50
209	Wyryki	wiejska	włodawski	14,60
210	Karczmiska	wiejska	opolski	14,70
211	Wola Uhruska	wiejska	włodawski	15,00
212	Stary Brus	wiejska	włodawski	15,20
213	Lubycza Królewska	wiejska	tomaszowski	15,60

Źródło: opracowanie własne

Gminą o najniższej liczbie osób bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym jest Głusk w powiecie lubelskim (2,8%). W porównaniu z rokiem 2007 aż 8 z 10 gmin zachowało swoją pozycję w tym rankingu (patrz tab. 26). Na ostatnim miejscu wśród 213 gmin jest Lubycza Królewska (powiat tomaszowski), gdzie liczba osób bezrobotnych wynosi prawie 16%.

Wykres 8. Rozkład liczby bezrobotnych w gminach wg stopy bezrobocia (%) w 2008 r.

Źródło: opracowanie własne

Z danych przedstawionych na powyższym histogramie wynika, że najwięcej w województwie lubelskim jest gmin o stopie bezrobocia pomiędzy 5,4 i 7,9%, czyli w niskim stopniu zagrożonych ubóstwem ze względu na zmienną X_4 . 116 gmin (54%) uzyskuje stopę bezrobocia poniżej średniej arytmetycznej, która wynosi 8,2%. Około 5% gmin zagrożonych jest ubóstwem w bardzo wysokim stopniu (stopa bezrobocia wynosi od 13 do 15,6%). Na podstawie odchylenia standardowego (2,73) można stwierdzić duże zróżnicowanie pomiędzy poszczególnymi gminami ze względu na liczbę osób bezrobotnych. Różnica między minimum (2,8) a maximum (15,6) wynosi 12,8 %.

Tabela 33. Przedziały stopnia zagrożenia ubóstwem wyznaczone za pomocą zmiennej syntetycznej dla gmin województwa lubelskiego w 2008 roku

Przedział	Stopień zagrożenia ubóstwem	Liczba gmin	% do ogólnej liczby gmin
≤22,75 - 53,90)	bardzo niski	6	3%
<53,90 - 85,05)	niski	42	20%
<85,05 - 116,20)	umiarkowany	86	40%
<116,20 - 147,35)	wysoki	59	28%
<147,35 - 178,50)	bardzo wysoki	20	9%

Źródło: opracowanie własne

Jak widać z przedstawionych danych w bardzo niskim stopniu zagrożonych ubóstwem jest tylko 6 spośród 213 gmin województwa lubelskiego (3%). W porównaniu z rokiem 2007 jest to o 3 gminy mniej (patrz tab. 28). W niskim stopniu zagrożenia ubóstwem mieszczą się 42 gminy (mniej o 6 do roku 2007), co stanowi 20% wszystkich gmin. Najwięcej, 86 gmin województwa jest zagrożonych ubóstwem w stopniu umiarkowanym (40%). W porównaniu z rokiem 2007 zwiększyła się liczba gmin o wysokim i bardzo wysokim stopniu zagrożenia ubóstwem. Wysokim stopniem zagrożonych jest 59 gmin i 20 gmin w stopniu bardzo wysokim (wzrost o 1%).

Podsumowując te dane można stwierdzić, że poziom zagrożenia ubóstwem w gminach województwa lubelskiego ma tendencję wzrostową w porównaniu do roku 2007.

Tabela 34. Ranking gmin województwa lubelskiego pod względem zagrożenia ubóstwem w 2008 r.

Lp.	Gmina	Rodzaj gminy	Powiat	Ranga
1.	Kazimierz Dolny	miejsko-wiejska	puławski	1
2.	Puchaczów	wiejska	łęczyński	2
3.	Puławy	miejska	puławski	3
4.	Jastków	wiejska	lubelski	4
5.	Końskowola	wiejska	puławski	5
6.	Baranów	wiejska	puławski	6
7.	Głusk	wiejska	lubelski	7
8.	Konopnica	wiejska	lubelski	8
9.	Adamów	wiejska	łukowski	9
10.	Wółka	wiejska	lubelski	10
.....				
1.	Poniatowa	miejsko-wiejska	opolski	204
2.	Trawniki	wiejska	świdnicki	205

3.	Hrubieszów	miejska	hrubieszowski	206
4.	Trzeszczany	wiejska	hrubieszowski	207
5.	Rachanie	wiejska	tomaszowski	208
6.	Rejowiec Fabryczny	miejska	chełmski	209
7.	Rejowiec	wiejska	chełmski	210
8.	Susiec	wiejska	tomaszowski	211
9.	Hańsk	wiejska	włodawski	212
10.	Dzwola	wiejska	janowski	213

Źródło: opracowanie własne

Rok 2009

W analizie poziomu ubóstwa w gminach województwa lubelskiego w 2009 roku zastosowano zmienne diagnostyczne wykorzystane również w badaniu w latach 2007-2008.

X_1 - dochody budżetów gmin ogółem na 1 mieszkańca w złotych
X_2 - przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m² na osobę
X_3 – liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną
X_4 – stopa bezrobocia w %

W roku 2009 z uwagi na wysokość dochodów budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca na pierwszym miejscu jest gmina Podedwórze z dochodem 7866 zł. Dochód gminy Podedwórze jest ponad 3 razy wyższy niż gminy Konopnica, która z dochodem 1794 zł zajmuje miejsce ostatnie. W porównaniu z rokiem 2008 nastąpiła zmiana w rankingu gmin posiadających najwyższy dochód. W roku 2008 na pierwszym miejscu usytuowana była gmina Puchaczów, natomiast gmina Podedwórze znajdowała się poza pierwszą dziesiątką. Podobnie jak w roku ubiegłym gmina Konopnica znajdowała się na dole rankingu.

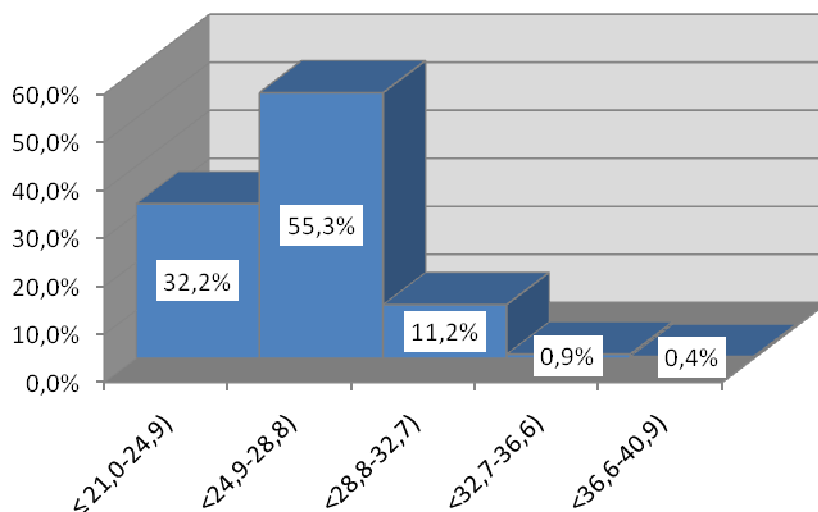
Dziesięć pierwszych i ostatnich miejsc pod względem wielkości dochodów budżetowych gmin prezentuje tabela nr 35.

Tabela 35. Ranking gmin pod względem dochodów budżetów gmin ogółem na 1 mieszkańca w złotych w 2009 r.

Ranga	Gmina	Obszar	Powiat	Dochód budżetu gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł
1	Podewórze	wiejski	parczewski	7866
2	Puchaczów	wiejski	łęczyński	4639
3	m. Zamość	miejski	powiat m. Zamość	3845
4	Terespol	wiejski	białski	3557
5	m. Lublin	miejski	powiat m. Lublin	3349
6	Sawin	wiejski	chełmski	3256
7	Rejowiec Fabryczny	miejski	chełmski	3239
8	Janów Podlaski	wiejski	białski	3208
9	m. Biała Podlaska	miejski	powiat m. Biała	3106
10	Urszulin	wiejski	włodawski	3097
.....				
204	Zamość	wiejski	zamojski	2028
205	Kraśnik	miejski	kraśnicki	2019
206	Hrubieszów	miejski	hrubieszowski	1954
207	Tomaszów Lubelski	wiejski	tomaszowski	1953
208,5	Bychawa	miejsko-wiejski	lubelski	1953
208,5	Gorzków	wiejski	krasnostawski	1948
210	Strzyżewice	wiejski	lubelski	1940
211	Bełżyce	miejsko-wiejski	lubelski	1910
212	Świdnik	miejski	świdnicki	1876
213	Konopnica	wiejski	lubelski	1794

Źródło: opracowanie własne

Wykres 9. Rozkład dochodów budżetów gmin ogółem na 1 mieszkańca w złotych w 2009 r.

Źródło: opracowanie własne

Dla wszystkich gmin województwa lubelskiego średnia arytmetyczna dochodów budżetów gmin na 1 mieszkańca w roku 2009 wynosiła 2437,25 zł. Zdecydowana większość

– 202 gminy, czyli 94,83% wszystkich charakteryzuje się niskimi dochodami od 1794 (minimum) do 3008,4 złotych. Jedynie 9 gmin, to jest 4,22% plasuje się w przedziale powyżej 3008,4 do 4222,8 zł. W przedziale powyżej 3008,4 do 4222,8 zł uplasowała się jedna gmina (0,5%). Dochód powyżej 4222,8 osiągnęła jedynie jedna gmina (0,5%) z dochodem 7886,0 zł (maximum). Różnica między minimum a maximum wynosi 6072,0 zł. Odchylenie standardowe - 499 zł. Świadczy to, dość dużym zróżnicowaniu gmin ze względu na dochody budżetowe.

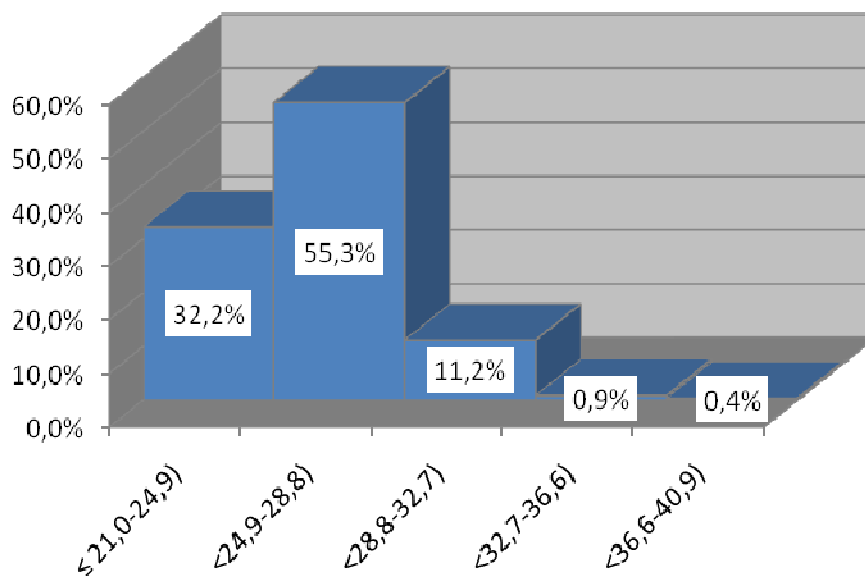
Z uwagi na przeciętną powierzchnię użytkową mieszkania przypadającą na 1 osobę w 2009 roku analogicznie do lat 2007 i 2008 najlepszą sytuację odnotowano w gminie Konopnica, gdzie na jedną osobę przypadało 40,9 m², natomiast najgorszą w gminie Łęczna - 21,0 m².

Tabela 36. Ranking gmin ze względu na przeciętną powierzchnię użytkową mieszkania w m² na 1 osobę w 2009 r.

Ranga	Gmina	Obszar	Powiat	Powierzchnia mieszkania w m ² na osobę
1	Konopnica	wiejski	lubelski	40,9
2	Tuczyna	wiejski	bialski	34,6
3	Podedworze	wiejski	parczewski	32,9
4	Sosnówka	wiejski	bialski	32,6
5	Gorzków	wiejski	krasnostawski	31,6
6	Turobin	wiejski	biłgorajski	31,5
7	Urszulin	wiejski	włodawski	31,2
8	Sławatycze	wiejski	bialski	30,8
9	Sułów	wiejski	zamojski	30,6
10	Żółkiewka	wiejski	krasnostawski	30,5
.....				
204	Bełżec	wiejski	tomaszowski	22,6
205	m. Chełm	miejski	powiat m. Chełm	22,5
207	Rejowiec Fabryczny	miejski	chełmski	22,0
207	Dzwola	wiejski	janowski	22,0
207	Kraśnik	miejski	kraśnicki	22,0
210	Świdnik	miejski	świdnicki	21,9
210	Krzywdą	wiejski	łukowski	21,9
210	Puławy	miejski	puławski	21,9
212	Poniatowa	miejsko-wiejski	opolski	21,2
213	Łęczna	miejski-wiejski	łęczyński	21,0

Źródło: opracowanie własne

Wykres 10. Rozkład przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania w m² na 1 osobę w gminach w 2009 roku

Źródło: opracowanie własne

Średnia powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w gminach województwa lubelskiego w 2009 roku wynosiła 26,15 m². Różnica pomiędzy maksymalną a minimalną powierzchnią wynosiła 19,9 m² (min 21,0 - max 40,9), co świadczy o bardzo zróżnicowanej wielkości powierzchni użytkowej mieszkań w gminach (odchylenie standardowe 2,27). Najwięcej gmin – 111, tj. 55,3% wszystkich stanowią te, w których powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę wynosi od 24,9 do 28,8 m². Z kolei najmniej gmin bowiem tylko jedna (0,4% wszystkich) sytuuje się w przedziale powyżej 36,6m² na osobę.

Ze względu na odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w gminach województwa lubelskiego w 2009 roku sytuacja jest zróżnicowana. W analizowanym roku analogicznie do roku 2008 pierwsze i ostatnie miejsca w rankingu zajmowały te same gmin. Najmniej osób korzystało w gminie miejskiej Świdnik – 4,9%, zaś najwięcej w gminie wiejskiej Stary Brus – 60,6%. Tak więc różnica między minimum a maximum wynosi 55,7%. Należy podkreślić, że w gminie Stary Brus niezmiennie od roku 2007 jest usytuowana na ostatnim miejscu w rankingu.

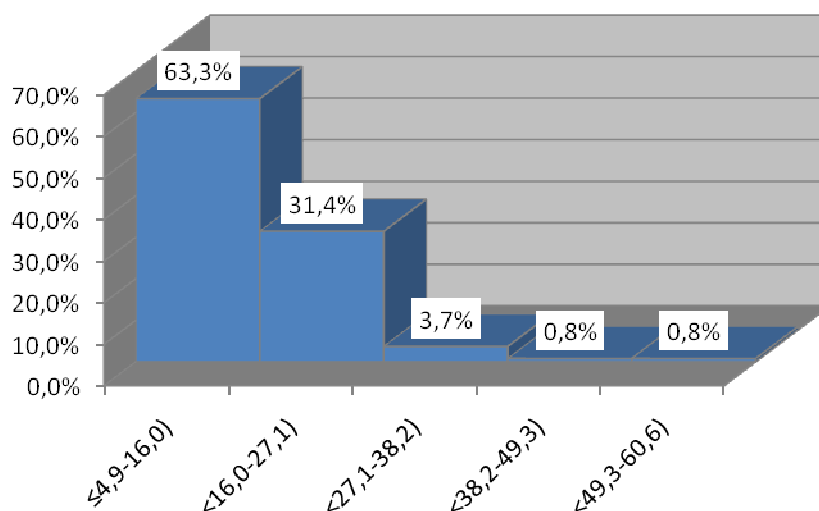
Ranking 10 gmin w województwie lubelskim, w których odsetek osób korzystających z pomocy społecznej do ogólnej liczby mieszkańców jest najmniejszy i największy przedstawia tabela nr 37.

Tabela 37. Ranking gmin ze względu na odsetek osób korzystających z pomocy społecznej do ogólnej liczby mieszkańców gmin w 2009 r.

Ranga	Gmina	Obszar	Powiat	Odsetek korzystających z pomocy społecznej
1	Świdnik	miejski	świdnicki	1,9
2	Konopnica	wiejski	lubelski	5,2
3	Łęczna	miejsko-wiejski	łęczyński	5,3
4	Łukowa	wiejski	biłgorajski	5,6
6,5	Biłgoraj	miejski	biłgorajski	5,8
6,5	Jastków	wiejski	lubelski	5,8
6,5	Łuków	miejski	łukowski	5,8
6,5	Wółka	wiejski	lubelski	5,8
9	Dęblin	miejski	rycki	6,2
10	Puchaczów	wiejski	łęczyński	6,6
.....				
204	Susiec	wiejski	tomaszowski	27,6
205	Drelów	miejski	bialski	27,8
206	Sosnowica	wiejski	parczewski	28,5
207,5	Nowodwór	wiejski	rycki	28,8
207,5	Wyryki	wiejski	włodawski	28,8
209	Lubycza Królewska	wiejski	tomaszowski	29,9
210	Dębowa Kłoda	wiejski	parczewski	37,9
211	Rejowiec Fabryczny	wiejski	chełmski	39,5
212	Rudnik	wiejski	krasnostawski	46,5
213	Stary Brus	wiejski	włodawski	60,6

Źródło: opracowanie własne

Wykres 11. Rozkład liczby osób korzystających z pomocy społecznej do ogólnej liczby mieszkańców w gminach w 2009 r.

Źródło: opracowanie własne

Jak wspomniano na wstępie różnica pomiędzy liczbą mieszkańców korzystających z pomocy społecznej w poszczególnych gminach województwa lubelskiego jest bardzo duża i wynosi 55,7% pomiędzy minimum a maximum. Średnia arytmetyczna dla wszystkich gmin w 2009 roku wyniosła 15,1%, zaś odchylenie standardowe 7,2.

Analizując dane przedstawione na powyższym wykresie widoczne jest, że w ponad 63% (135) gminach odsetek korzystających z pomocy społecznej sytuuje się w przedziale od 4,9% do 16,0%. W przedziale powyżej 16,0% do 27,1% mieści się 31,4% gmin (67). Znacznie mniej – 8 gmin, czyli 3,7% wszystkich zawiera się w przedziale powyżej 27,1% 38,2%. Ponad 38,2% mieszkańców korzysta z pomocy społecznej w 2 gminach: Rudnik – 46,5% oraz Stary Brus – 60,6%. Należy zaznaczyć, że odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w gminie Stary Brus jest czterokrotnie wyższy od średniej dla wszystkich gmin i aż dwunastokrotnie wyższy od minimum.

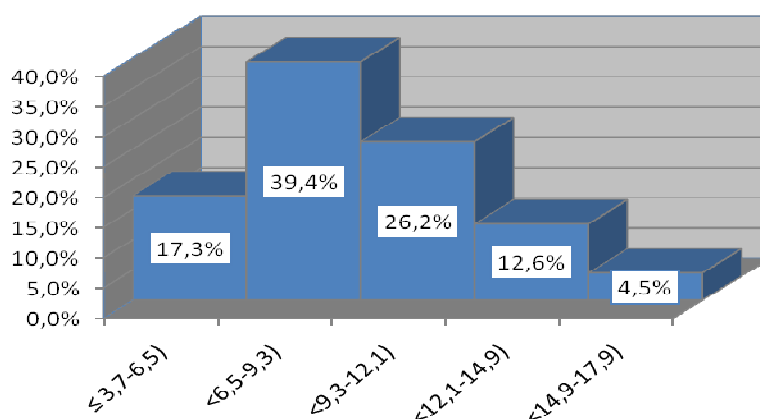
Pod względem wysokości stopy bezrobocia w poszczególnych gminach województwa lubelskiego widoczne jest, że w roku 2009 najmniej osób bezrobotnych w odniesieniu do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym odnotowano w gminach Świdnik i Konopnica – 3,7%. Tak więc w odniesieniu do lat 2007 i 2008 zaobserwowano zmianę w czołówce rankingu. W poprzednich latach najniższą stopę bezrobocia odnotowano w gminach Głuski i Jastków. Najniższe miejsce w rankingu od roku 2008 zajmuje gmina Lubycza Królewska, w której to stopa bezrobocia w 2009 roku wynosiła 17,9% i była prawie pięciokrotnie wyższa (4,8) niż w gminach z czołówki rankingu.

Tabela 38. Ranking gmin ze względu na stopę bezrobocia w % w gminach w 2009 r.

Ranga	Gmina	Obszar	Powiat	Stopa bezrobocia
1,5	Świdnik	miejski	świdnicki	3,7
1,5	Konopnica	wiejski	lubelski	3,7
3,5	Łęczna	miejsko-wiejski	łęczyński	3,8
3,5	Łukowa	wiejski	biłgorajski	3,8
5	Biłgoraj	miejski	biłgorajski	4,0
6	Jastków	wiejski	lubelski	4,4
7,5	Łuków	miejski	łukowski	4,5
7,5	Wólka	wiejski	lubelski	4,5
9,5	Dęblin	miejski	rycki	4,8
9,5	Puchaczów	wiejski	łęczyński	4,8
.....				
204	Susiec	wiejski	tomaszowski	14,6
205	Drelów	miejski	białski	15,5
206	Sosnowica	wiejski	parczewski	15,2
207	Nowodwór	wiejski	rycki	15,3
208,5	Wyryki	wiejski	włodawski	15,6
208,5	Lubycza Królewska	wiejski	tomaszowski	15,6
210	Dębowa Kłoda	wiejski	parczewski	15,7
211,5	Rejowiec Fabryczny	wiejski	chełmski	15,8
212	Rudnik	wiejski	krasnostawski	16,8
213	Stary Brus	wiejski	włodawski	17,9

Źródło: opracowanie własne

Wykres 12. Rozkład poziomu stopy bezrobocia w gminach województwa lubelskiego w 2009 r.

Źródło: opracowanie własne

Z analizy danych dotyczących stopy bezrobocia w poszczególnych gminach województwa lubelskiego wynika, że średnia arytmetyczna dla tego wskaźnika wynosi 9,2 %, natomiast odchylenie standardowe 2,7%. Różnica pomiędzy wartościami minimum (3,9) i maximum (17,9) wynosi 14,2 %, co wskazuje na zróżnicowanie poziomu bezrobocia w poszczególnych gminach.

Z danych przedstawionych na powyższym wykresie wynika, że w przypadku 84, tj. 39,4% wszystkich gmin, stopa bezrobocia zawiera się w przedziale powyżej 6,5% do 9,3%, czyli jest skoncentrowana wokół średniej arytmetycznej. W przedziale o stopie bezrobocia od ponad 9,3% do 12,1% usytuowało się 56 gmin (26,2%). W przypadku 37 gmin (17,3%) poziom stopy bezrobocia zawiera się w najniższym przedziale od minimum do 6,5%. Stopa bezrobocia w przedziale powyżej 12,1% do 14,9% charakteryzuje 27 gmin, tj. 12,6% wszystkich. W 9 gminach (4,5%) odnotowano stopę bezrobocia od ponad 14,9% do maximum.

Przedstawione powyżej zmienne diagnostyczne posłużyły do wyznaczenia zmiennej syntetycznej. W tym celu skorzystano z liniowej metody porządkowania - metody rang. Za pomocą wartości liczbowych zmiennej syntetycznej wyznaczono przedziały określające stopień zagrożenia ubóstwem.

Tabela 39. Przedziały stopnia zagrożenia ubóstwem dla gmin województwa lubelskiego w 2009 r.

Przedział	Stopień zagrożenia ubóstwem	Liczba gmin	% do ogólnej liczby gmin
≤24,63 – 57,25)	bardzo niski	13	6,10%
<57,25 – 89,87))	niski	48	22,53%
<89,87 – 122,49)	umiarkowany	87	40,84%
<122,49 – 155,11)	wysoki	49	23,00%
<155,11 – 187,75)	bardzo wysoki	16	7,53%

Źródło: opracowanie własne

W roku 2009 w województwie lubelskim najwięcej gmin – 87, co stanowi 40,48% wszystkich było w stopniu umiarkowanym zagrożonych ubóstwem. Stopień wysoki zagrożenia ubóstwem przejawiało 49 gmin (23%), niewiele mniej gmin – 48 (22,53%) w stopniu niskim. Najmniejszy odsetek gmin przyjmował wartość średniej syntetycznej ze skrajnych przedziałów tj. bardzo niskiego i bardzo wysokiego stopnia zagrożenia ubóstwem. W stopniu bardzo niskim zagrożonych ubóstwem było 13 gmin (6,10%), zaś w stopniu bardzo wysokim – 16 (7,53%). Szczegółowy wykaz wszystkich gmin ze względu na poziom zagrożenia ubóstwem zamieszczony jest w tabelach końcowych. W tabeli zamieszczonej poniżej zaprezentowano ranking gmin pod względem zagrożenia ubóstwem w 2009 roku, w którym przedstawiono 10 pierwszych i 10 ostatnich miejsc.

Tabela 40. Ranking gmin woj. lubelskiego pod względem zagrożenia ubóstwem w 2009 r.

Lp.	Gmina	Rodzaj gminy	Powiat	Ranga
1	Wólka	wiejski	lubelski	1
2	Puchaczów	wiejski	łęczyński	2
3	Wisznice	wiejski	białski	3
4	Łomazy	wiejski	białski	4
5	Kazimierz Dolny	miejsko-wiejski	puławski	5
6	Podedwórze	wiejski	parczewski	6
7	Baranów	wiejski	puławski	7
8	Końskowola	wiejski	puławski	8
9	Abramów	wiejski	lubartowski	9
10	Wysoki	wiejski	lubelski	10
1	Poniatowa	miejsko-wiejski	opolski	204,5
2	Rejowiec	wiejski	chełmski	204,5
3	Hrubieszów	wiejski	hrubieszowski	206
4	Gościeradów	wiejski	kraśnicki	207
5	Trawniki	wiejski	świdnicki	208
6	Rachanie	wiejski	tomaszowski	209
7	Trzeszczany	wiejski	hrubieszowski	210
8	Susiec	wiejski	tomaszowski	211
9	Rejowiec Fabryczny	wiejski	chełmski	212
10	Dzwola	wiejski	janowski	213

Źródło: opracowanie własne

4. Podsumowanie.

Wyniki niniejszego wskazują, że poziom zagrożenia ubóstwem w latach 2007-2009 w województwie lubelskim nie ulega zasadniczym zmianom.

Analizując sytuację dotyczącą stopnia zagrożenia ubóstwem w gminach widoczne jest, że na przestrzeni trzech lat w przypadku ponad połowy gmin (52%) stopień zagrożenia ubóstwem utrzymuje stały poziom. Warto zaznaczyć, że w roku 2009 w odniesieniu do roku 2007 liczba gmin w stopniu wysokim i bardzo wysokim zagrożonych ubóstwem uległa zmniejszeniu, po obserwowanym w roku 2008 wzroście liczby gmin najbardziej zagrożonych ubóstwem.

W poniższej tabeli przedstawiono liczbę gmin ze względu na stopień zagrożenia ubóstwem na przestrzeni omawianych lat.

Tabela 41. Liczba gmin wg stopnia zagrożenia ubóstwem w latach 2007-2009.

stopień zagrożenia ubóstwem	2007	2008	2009	2009 w porównaniu z 2007
bardzo niski	9	6	13	4
niski	48	42	48	0
umiarkowany	84	86	87	3
wysoki	55	59	49	-6
bardzo wysoki	17	20	16	-1

Źródło: opracowanie własne

Jak widać z przedstawionych powyżej danych w roku 2009 liczba gmin w stopniu bardzo niskim zagrożonych ubóstwem w porównaniu z latami 2007 i 2008 była najwyższa. W porównaniu z rokiem 2007 zwiększyła się o 4, zaś z rokiem 2008 o 7. W roku 2008 zaobserwowano tendencję spadkową w porównaniu z rokiem 2007.

W przypadku niskiego stopnia zagrożenia ubóstwem liczba gmin w roku 2009 jest taka sama jak w roku 2007, natomiast podobnie jak w przypadku gmin w stopniu bardzo niskim zagrożonych ubóstwem w roku 2008 odnotowano tendencję spadkową – liczba gmin w stopniu niskim zagrożonych ubóstwem była niższa o 6 niż w latach 2007 i 2009.

Liczba gmin zagrożonych ubóstwem w stopniu umiarkowanym na przestrzeni omawianych lat przejawiała stałą tendencję rosnącą. W roku 2009 w odniesieniu do roku 2007 liczba gmin umiarkowanie zagrożonych ubóstwem zwiększyła się o 3.

W roku 2009 w odniesieniu do roku 2007 liczba gmin w stopniu wysokim zagrożonych ubóstwem zmalała o 6. Widoczne jest, że w roku 2008 liczba gmin w stopniu wysokim zagrożonych ubóstwem była najwyższa (o 4 w porównaniu z rokiem 2007 i aż o 10 w porównaniu z rokiem 2009).

W przypadku gmin w stopniu bardzo wysokim zagrożonych ubóstwem w roku 2009 odnotowano minimalną tendencję spadkową w odniesieniu do roku 2007 (spadek o 1 gminę), natomiast w odniesieniu do roku 2008 liczba gmin zmalała o 4. W roku 2008 liczba gmin charakteryzująca się bardzo wysokim stopniem zagrożenia ubóstwem była najwyższa.

Analiza stopnia zagrożenia ubóstwem gmin w latach 2007-2009 wykazała, że 112 gmin, to jest 52,5% wszystkich utrzymuje stały stopień zagrożenia, w tym:

- bardzo niski stopień zagrożenia ubóstwem – 5 gmin (co stanowi 2,3% wszystkich gmin),
- niski stopień zagrożenia ubóstwem – 22 gminy (10,32%),
- stopień umiarkowany zagrożenia ubóstwem – 46 gmin (21,59%),
- wysoki stopień zagrożenia ubóstwem - 28 gmin (13,1),
- bardzo wysoki stopień zagrożenia ubóstwem – 11 gmin (5,1%).

Do gmin w stopniu bardzo niskim zagrożenia ubóstwem należą niezmiennie następujące gminy: Baranów, Kazimierz Dolny i Końskowola (powiatu puławski), Jastków (powiat lubelski) oraz Puchaczów (powiat łęczyński). Natomiast, w stopniu bardzo wysokim stale zagrożone są gminy: Ruda Huta, Rejowiec Fabryczny, Rejowiec i Siedliszcze (powiat chełmski), Tarnawatka, Rachanie i Lubycza Królewska (powiat tomaszowski), Trzeszczany i Hrubieszów gmina miejska (powiat hrubieszowski), Trawniki (powiat świdnicki) oraz Dzwola (powiat janowski).

Dane dotyczące wszystkich gmin w województwie lubelskim z uwzględnieniem stopnia zagrożenia ubóstwem przedstawiono w tabelach końcowych.

Analizując poziom zagrożenia ubóstwem w powiatach województwa lubelskiego w latach 2007-2009 widoczne jest, że w przypadku 15 powiatów, co stanowi 75% wszystkich pozostaje na stałym poziomie. Niezmiennie w stopniu bardzo wysokim zagrożonych ubóstwem jest 6 powiatów (30%): chełmski, hrubieszowski, janowski, kraśnicki, opolski i włodawski. Z kolei, w stopniu bardzo niskim są zagrożone 3 powiaty (15%): puławski, łęczyński i miasto grodzkie Lublin.

SPIS TABEL, WYKRESÓW

Spis tabel:

Tabela 1. Zmodyfikowane minimum socjalne (średnioroczne w 2009r, w zł).

Tabela 2. Ubóstwo a wykluczenie społeczne.

Tabela 3. Przeciętne zatrudnienie i przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie lubelskim na tle kraju.

Tabela 4. Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw i budownictwie w województwie lubelskim na tle kraju.

Tabela 5. Liczba osób bezrobotnych w województwie lubelskim na tle kraju.

Tabela 6. Mieszkania oddane do użytku w województwie lubelskim na tle kraju.

Tabela 7. Ludność w województwie lubelskim na tle kraju.

Tabela 8. Przeciętna liczba emerytów i rencistów w województwie lubelskim na tle kraju.

Tabela 9. Wskaźniki sytuacji dochodowej gospodarstw domowych w województwie lubelskim na tle kraju.

Tabela 10. Liczba ludności w latach 2007 – 2009.

Tabela 11. Rzeczywista liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną.

Tabela 12. Powody przyznania pomocy – ubóstwo.

Tabela 13. Ranking powiatów w 2007 roku według zmiennych diagnostycznych

Tabela 14. Przedziały stopnia zagrożenia ubóstwem wyznaczone za pomocą zmiennej syntetycznej dla powiatów województwa lubelskiego w 2007 roku.

Tabela 15. Poziom zagrożenia ubóstwem w powiatach województwa lubelskiego w 2007 roku.

Tabela 16. Ranking powiatów w 2008 roku według zmiennych diagnostycznych.

Tabela 17. Przedziały stopnia zagrożenia ubóstwem wyznaczone za pomocą zmiennej syntetycznej dla powiatów województwa lubelskiego w 2008 roku.

Tabela 18. Poziom zagrożenia ubóstwem w powiatach województwa lubelskiego w 2008 roku.

Tabela 19. Ranking powiatów w 2009 roku według zmiennych diagnostycznych.

Tabela 20. Przedziały stopnia zagrożenia ubóstwem wyznaczone za pomocą zmiennej syntetycznej dla powiatów województwa lubelskiego w 2009 roku.

Tabela 21. Poziom zagrożenia ubóstwem w powiatach województwa lubelskiego w 2009 roku.

Tabela 22. Stopień zagrożenia ubóstwem powiatów województwa lubelskiego w latach 2007-2009.

Tabela 23. Ranking gmin pod względem dochodów budżetów gmin ogółem na 1 mieszkańca w złotych w 2007 r.

Tabela 24. Ranking gmin ze względu na przeciętną powierzchnię użytkową mieszkania w m² na 1 osobę w 2007 r.

Tabela 25. Ranking gmin ze względu na odsetek osób korzystających z pomocy społecznej do ogólnej liczby mieszkańców gmin w 2007 r.

Tabela 26. Ranking gmin ze względu na stopę bezrobocia w % w gminach w 2007 r.

Tabela 27. Przedziały stopnia zagrożenia ubóstwem wyznaczone za pomocą zmiennej syntetycznej dla gmin województwa lubelskiego w 2007 roku

Tabela 28. Ranking gmin województwa lubelskiego pod względem zagrożenia ubóstwem w 2007 r.

Tabela 29. Ranking gmin pod względem dochodów budżetów gmin ogółem na 1 mieszkańca w złotych w 2008 r.

Tabela 30. Ranking gmin ze względu na przeciętną powierzchnię użytkową mieszkania w m² na 1 osobę w 2008 r.

Tabela 31. Ranking gmin ze względu na odsetek osób korzystających z pomocy społecznej do ogólnej liczby mieszkańców gmin w 2008 r.

Tabela 32. Ranking gmin ze względu na stopę bezrobocia w % w gminach w 2008 r.

Tabela 33. Przedziały stopnia zagrożenia ubóstwem wyznaczone za pomocą zmiennej syntetycznej dla gmin województwa lubelskiego w 2008 roku

Tabela 34. Ranking gmin województwa lubelskiego pod względem zagrożenia ubóstwem w 2008 r.

Tabela 35. Ranking gmin pod względem dochodów budżetów gmin ogółem na 1 mieszkańca w złotych w 2009 r.

Tabela 36. Ranking gmin ze względu na przeciętną powierzchnię użytkową mieszkania w m² na 1 osobę w 2009 r.

Tabela 37. Ranking gmin ze względu na odsetek osób korzystających z pomocy społecznej do ogólnej liczby mieszkańców gmin w 2009 r.

Tabela 38. Ranking gmin ze względu na stopę bezrobocia w % w gminach w 2009 r.

Tabela 39. Przedziały stopnia zagrożenia ubóstwem dla gmin województwa lubelskiego w 2009 r.

Tabela 40. Ranking gmin woj. lubelskiego pod względem zagrożenia ubóstwem w 2009 roku.

Tabela 41. Liczba gmin wg stopnia zagrożenia ubóstwem w latach 2007-2009.

Tabela nr 42. Ranking gmin według zmiennych diagnostycznych i syntetycznych w 2007 roku.

Tabela nr 43. Ranking gmin według zmiennych diagnostycznych i syntetycznych w 2008 roku.

Tabela nr 44. Ranking gmin według zmiennych diagnostycznych i syntetycznych w 2009 roku.

Tabela nr 45. Ranking gmin według stopnia zagrożenia ubóstwem w latach 2007- 2009.

Tabela nr 46. Ranking powiatów według stopnia zagrożenia ubóstwem w latach 2007- 2009.

Spis wykresów:

Wykres 1. Rozkład dochodów budżetów gmin ogółem na 1 mieszkańca w złotych w 2007 r.

Wykres 2. Rozkład przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania w m² na 1 osobę w gminach w 2007 r.

Wykres 3. Rozkład liczby osób korzystających z pomocy społecznej do ogólnej liczby mieszkańców w gminach w 2007 r.

Wykres 4. Rozkład liczby bezrobotnych w gminach wg stopy bezrobocia (%) w 2007 r.

Wykres 5. Rozkład dochodów budżetów gmin ogółem na 1 mieszkańca w złotych w 2008 r.

Wykres 6. Rozkład przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania w m² na 1 osobę w gminach w 2008 r.

Wykres 7. Rozkład liczby osób korzystających z pomocy społecznej do ogólnej liczby mieszkańców w gminach w 2008 r.

Wykres 8. Rozkład liczby bezrobotnych w gminach wg stopy bezrobocia (%) w 2008 r.

Wykres 9. Rozkład dochodów budżetów gmin ogółem na 1 mieszkańca w złotych w 2009 r.

Wykres 10. Rozkład przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania w m² na 1 osobę w gminach w 2009 roku.

Wykres 11. Rozkład liczby osób korzystających z pomocy społecznej do ogólnej liczby mieszkańców w gminach w 2009 r.

Wykres 12. Rozkład poziomu stopy bezrobocia w gminach województwa lubelskiego w 2009 roku.

Spis map:

Mapa nr 1. Granica ubóstwa skrajnego.

Mapa nr 2. Relatywna granica ubóstwa.

Mapa nr 3. Ustawowa granica ubóstwa.

Mapa nr 4. Udział procentowy osób w gospodarstwach domowych znajdujących się poniżej minimum egzystencji.

Mapa nr 5. Udział procentowy osób w gospodarstwach domowych znajdujących się poniżej relatywnej granicy ubóstwa.

Mapa nr 6. Udział procentowy osób w gospodarstwach domowych znajdujących się poniżej ustawowej granicy ubóstwa.

Mapa nr 7. Wskaźnik zasięgu zagrożenia ubóstwem monetarnym.

Mapa nr 8. Wskaźnik zasięgu ubóstwa niemonetarnego.

Mapa nr 9. Wskaźnik głębokości zagrożenia ubóstwem monetarnym.

Mapa nr 10. Wskaźnik głębokości zagrożenia ubóstwem niemonetarnym.